

LIBERAALIN DILEMMA

MONIKULTTUURISUUS JA VAPAA YHTEISKUNTA

Joona Räsänen

SUOMEN PERUSTA

Sisällysluettelo

Joona Räsänen on oululainen filosofian maisteri. Maantieteen alan pro gradu -työssään hän käsitteli humanitaarista maahanmuuttoa. Räsänen on kiinnostunut erityisesti vapauteen liittyvistä kysymyksistä, joista hän on aiemmin kirjoittanut muun muassa ajatuspaja Liberalle. Tällä hetkellä Räsänen opiskelee Helsingin yliopistossa ja tekee sukupuolineutraalia avioliittoa käsittelevää pro gradu -tutkielmaa käytännöllisen filosofian oppiaineessa.

© Suomen Perusta 2015

ISBN 978-952-7145-02-9 (nid)

ISBN 978-952-7145-03-6 (pdf)

Ulkoasu: Janne Turunen

Painopaikka: Tammerprint Oy

Esipuhe.....	5
Johdanto	7
Näkökulmia ihmisten oikeudenmukaiseen kohteluun	11
Ryhmäoikeudet ja erilaisuuden politiikka	13
Kulttuuri- ja moraalirelativismi	17
Positiivinen syrjintä – oikeus epäoikeudenmukaisuuteen?	21
Historiallisten vääryyksien hyvitys	24
Ihmisten asenteiden muokkaaminen	26
Monimuotoisuuden edistäminen	29
Kulttuurien varjolla tehtävät ihmisoikeusrikkomukset.....	33
Kunniaväkivalta – uskontoa ja kulttuuria	34
Sharia-tuomioistuimet länsimaissa.....	36
Monikulttuuriset huivit, asunnot ja uimavuorot.....	39
Seksuaalivähemmistöjen asema islamissa	44
Sananvapaus uhattuna?.....	49
Ketkä ovat rasisteja, ketkä rasismin uhreja?	55
Väestöennusteista ja maahanmuuttajien keskittymisestä	59
Euroopan maahanmuuttajamallakat	65
Kohti aitoa liberalismia ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa	69
Oikeudenmukaisen maahanmuuttopolitiikan linjat	70
Lopuksi	77
Kirjallisuus:	80
Viitteet:	83

Esipuhe

Voiko ihminen kannattaa samaan aikaan sekä liberaaleja länsimaisia arvoja että vapaamielistä maahanmuuttopolitiikkaa?

Liberalismin perusarvoihin kuuluvat sananvapaus, sukupuolten yhdenvertaisuus ja ihmisten tasa-arvo. Mitä seuraa, jos maahanmuuton ja monikulttuurisuuden lisääntymisen myötä yhä useampi yhteiskunnan jäsen ei enää jaa näitä arvoja?

Tässä teoksessa filosofian maisteri Joonas Räsänen pohtii liberalismin ja monikulttuurisuuden ongelmallista suhdetta.

Miten yhteiskunnan harjoittama ”positiivinen syrjintä” sopii yhteen ihmisten yhdenvertaisen kohtelun kanssa? Hyväksytäänkö maahanmuuttajien omien tapojen suvaitsemisen varjolla ryhmien sisällä tapahtuvia ihmisoi-keusloukkauksia? Entä miten maahanmuuttajien erilainen arvomaailma vaikuttaa koko yhteiskuntaan?

Maahanmuuton myötä antisemitismi on noussut uudelleen Euroopassa. Monikulttuurisuuden lisääntyessä myös huoli naisten ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien toteutumisesta on kasvanut. Etenkin sananvapauteen ja uskonnon yhteiskunnalliseen asemaan liittyvät kysymykset ovat nousseet viime aikoina esiin dramaattisella tavalla.

Liberaalien arvojen ja monikulttuurisuuden yhteentörmäys synnyttää ongelmallisen yhtälön, varsinaisen liberaalin dilemman, jota jokaisen itseään liberaalina ihmisenä pitävän olisi hyvä pohtia.

Helsingissä 11.3.2015

*Simo Grönroos
toiminnanjohtaja
Suomen Perusta -ajatuspaja*

Johdanto

Länsimaissa erilaisia yksilönvapauksia pidetään kenties kaikista perustavimpina arvoina yhdessä demokratian kanssa. Nämä vapausoikeudet kietoutuvat yhteen ajatusmallissa, jota kutsutaan liberalismiksi. Liberalismia pidetään usein itsestään selvästi hyvän yhteiskunnan perustana. Filosofit Raymond Geuss (2002) onkin todennut, että liberalismia pidetään sekä teoreettisesti kattavimpana että moraalisesti oikeutetuimpina yhteiskuntamallina, eikä sille oikeastaan ole todellisia kilpailijoita. Nykyisin juuri kukaan ei vakavasti pidä esimerkiksi fasismia tai kommunismia onnistuneen yhteiskunnan perustana, ja aivan syystä.

Samalla kun liberalismi otetaan ikään kuin annettuna yhteiskunnan lähtökohdaksi, josta poliittinen toiminta lähtee liikkeelle, liberalismi ja yksilönvapaudet ovat myös lopputulos johon tämän politiikan tulee pyrkiä. Vaikka tämä liberalismin hallitseva tilanne on selvä, liberalismin sisällöstä käydään jatkuvasti kamppailua. Kun liberalismille ei ole poliittisia vaihtoehtoja näköpiirissä, keskustelu hyvän yhteiskunnan muodos-

ta on siirtynyt liberalismiin sisälle. Mitä liberalismia tarkoittaa ja kuinka liberaaleja meidän tulisi olla? Nämä ovat kysymyksiä, joista kiistellään ja argumentoidaan. Liberaaleiksi julistautuvat usein hyvin monenlaiset tahot. Toisille liberalismi ja siihen liittyvä vapaus on ensisijaisesti taloudellista vapautta, toisille elämäntapoihin ja arvoihin liittyvää vapautta. Liberalismia edustavia näkemyksiä voikin kuulla niin oikeiston vasemiston kuin vihreidenkin suunnalta.

Kun poliittiset puolueet, ajatuspajat sekä järjestöt ja jopa yksittäiset ihmiset pitävät vapautta ja liberalismia yhtenä perimmäisistä arvoistaan, herää kysymys mitä kaikkea liberalismilla ja vapaudella oikein voidaan tarkoittaa. Ja toisaalta onko liberalismi vakiintuessaan modernin yhteiskunnan peruspilariksi menettänyt merkityksensä – tai kuten esseistit Timo Hännikäinen ja Tommi Melender (2012) kirjoittavat: pettänyt meidät.

Usein ajatellaan, että ollaksemme liberaaleja meidän tulee kannattaa mahdollisimman laajoja vapauksia. Perustuuhan liberalismi ajatukseen, että vapaus on arvo itsessään, mutta että se myös tuottaa onnellisuutta ihmisille, kun he saavat elää vapaasti omien tapojensa ja mieltymystensä mukaan. Tällaisia vapauksia ovat ainakin sananvapaus, elinkeinonvapaus, uskonnon-, omantunnon- ja ajatuksenvapaus sekä liikkumisen vapaus. Liberalismin nimissä on kuitenkin esitetty yhä enemmän vaatimuksia kulttuuriin tai uskontoon perustuen. Oikeudet esimerkiksi muslimien omiin uimavuoroihin tai Jehovan todistajien vapautukseen asevelvollisuudesta eivät ainakaan perinteisen klassisen liberalismiin kannalta näytä yksilönvapauksilta, vaan ryhmille vaadituilta erityisoikeuksilta.

Tässä teoksessa käsittelemme liberalismiin kuuluvien yksilönvapauksien ja kulttuuristen oikeuksien välistä suhdetta. Miten liberaalissa yhteiskunnassa tulisi suhtautua oikeuksiin, joiden vaatimukset eivät kohdistu yksilöön, vaan jonkinlaiseen *yhteisöön*, esimerkiksi etniseen tai us-

konnolliseen ryhmään? Onko ryhmällä oikeuksia ja miten niitä voidaan perustella? Mitä jos ryhmäoikeudet ovat ristiriidassa näihin ryhmiin kuuluvien jäsenten yksilöllisten oikeuksien kanssa? Ajaudummeko liberalismissamme paradoksiin, mikäli hyväksymme kulttuuriset ja uskonnolliset tavat, jotka eivät hyväksy vapauksia niihin kuuluville yksilöille? Entä ovatko jotkin kulttuuriset ja uskonnolliset tavat uhka myös tuon kulttuurin ulkopuolisille ihmisille?

Nämä ovat kysymyksiä, joita yhä useammin joudutaan pohtimaan yhteiskunnan moniarvoistuesssa. Maahanmuuttajien erilaiset kulttuurit, uskonnot ja elämäntavat voivat olla ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen ihmisoikeus- ja vapausperiaatteiden kanssa. Erityisesti islaminusko aiheuttaa länsimaissa konflikteja, jotka ilmenevät pienissä ja kiusallisissa tilanteissa kuten erilaisissa käsityksissä vaikkapa kättelemisestä, mutta myös sananvapauskysymyksissä ja naisten sekä seksuaalivähemmistöjen asemasta puhuttaessa.

Näkökulmia ihmisten oikeudenmukaiseen kohteluun

Liberalismiin on vapauden lisäksi perinteisesti liitetty ajatus tasa-arvosta. Tasa-arvo voidaan ymmärtää vapauden vastinparina, jolloin toisen lisääminen vähentää toista. Toisaalta tasa-arvo voidaan ymmärtää vapaudesta riippumattomaksi arvoksi. Näin ajateltuna ihmisten tasa-arvoinen kohtelu ei vähennä heidän vapauttaan, päinvastoin, se voi jopa lisätä sitä. Joskus vapaus ja tasa-arvo ymmärretään oikeastaan samana asiana. Jos vaikkapa seksuaalivähemmistöille vaaditaan tasa-arvoa, vaaditaan heille oikeastaan vapautta toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan. Ongelmana usein kuitenkin on se, mitä tasa-arvoisella kohtelulla tarkalleen tarkoitetaan. Tasa-arvo ei välttämättä tarkoita samanlaista kohtelua, vaan joskus *erilainen* kohtelu voi olla tasa-arvoista ja oikeutettua. Näin on esimerkiksi silloin, kun värisokealta evätään oikeus toimia lentäjänä tai kun työsuhteeseen valitaan pätevin hakija epäpätevän sijaan. Näyttää lähes ilmeiseltä, että tämän kaltainen syrjintä, joka perustuu jollain tärkeällä tavalla merkityksellisiin ominaisuuksiin, on niin vahvasti oikeutettua, ettei sitä voida pitää syrjintänä lainkaan.

Jos työtehtävään sen sijaan valitaan mies siksi, että hän on mies, syrjitään naisia. Tätä pidetään yleisesti tuomittavan syrjinnän muotona, ainakin jos työtehtävässä sukupuolella ei ole merkitystä. Miehen valitseminen työsuhteeseen naisen sijaan siksi, että työhön ei haluta naista on suoraa syrjintää naisia kohtaan. Epäsuoraa syrjintää on, esimerkiksi se, mikäli työhön valitaan mies sillä perusteella, että naiset saattavat tulla raskaaksi ja tarvita äitiyslomaa.

Ihmisten tasa-arvoiseen kohteluun näyttää siis sisältyvän ajatus, että ihmisillä on toisaalta ominaisuuksia, joiden perusteella valikoiminen on oikeutettua, ja toisaalta ominaisuuksia joiden perusteella valikoiminen on tuomittavaa. Syrjintä voi olla myös suoraa tai epäsuoraa.

Useimmiten ajatellaan, että kulttuuriin ja etnisyyteen perustuvat ominaisuudet ovat seikkoja, joiden perusteella tapahtuva suora syrjintä on yksiselitteisen tuomittavaa. Näin on esimerkiksi silloin, jos työhön ei oteta muslimeja siksi, että hän on muslimi. Toisinaan taas oikeudenmukainen – tasavertainen – kohtelu voi tarkoittaa myös erilaista kohtelua, esimerkiksi erilaisia ryhmäoikeuksia – näin ainakin argumentoidaan.

Filosofi Charles Taylor (1994) on esittänyt väitteen, että liberalismi on sokea erilaisuudelle. Tällä hän tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa ei tarpeeksi oteta huomioon ihmisten erilaisia kulttuurisia käytäntöjä ja tapoja, joiden vuoksi tiettyihin kulttuureihin kuuluvat ihmiset ovat vaarassa kohdata epäoikeutettua syrjintää. Taylor siis korostaa, että jotta yhteiskunta olisi oikeudenmukainen, se ei voi kohdella erilaisia ihmisiä samalla tavoin. Hänen mielestään yhteiskunnan ja julkisen vallan tulee noudattaa niin kutsuttua erilaisuuden politiikkaa, jossa ihmisten erilaisuus otetaan huomioon oikeuksia ja velvollisuuksia jaettaessa. Tämä on lähes käänteinen ajatus sille perinteiselle ajatusmallille, jonka mukaan sellaiset seikat kuten uskonto, kulttuuri, etnisuus tai ihonväri eivät saa vaikuttaa ihmisten kohteluun ja yhteiskunnan tulee toimia esimerkiksi ihonvärin suhteen ”värisokeasti”.

Taylorin kritiikki liberalismia kohtaan johtaa tilanteeseen, jossa yhteiskunnan tulisi harjoittaa niin kutsuttua erilaisuuden politiikkaa. Seuraavaksi esittelen miten tämä erilaisuuden politiikka näkyy yhteiskunnassa.

RYHMÄOIKEUDET JA ERILAIKUUDEN POLITIIKKA

Vähemmistöoikeuksilla tai ryhmäoikeuksilla viitataan usein erityisesti ryhmän tai ryhmän jäsenten laillisiin, valtion tai muun instituution myöntämiin oikeuksiin. Näitä kollektiivisia oikeuksia voidaan luokitella monin eri tavoin. Esimerkiksi Jacob T. Levy (1997) luokittelee vähemmistöoikeudet kaikkiaan kahdeksaan eri kategoriaan. Tässä yhteydessä käytän ryhmäoikeuden ja kollektiivisen oikeuden käsitteitä synonyymeinä. Myös vähemmistöoikeuksilla tarkoitan samaa eli sellaisia oikeuksia, jotka eivät koske kaikkia ihmisiä tai edes tietyn valtion kansalaisia vaan jotain ryhmää ja kyseisen ryhmän jäseniä. Näitä ryhmäoikeuksia voidaan kutsua myös kulttuurisesti eriytyneiksi oikeuksiksi (Kymlicka 2001: 42).

Ryhmäoikeuksista väitellään erityisesti monikulttuurisuutta koskien, mutta vastaavia oikeuksia on olemassa myös ”kansallisten” vähemmistöjen joukossa. Myös suomalaisesta yhteiskunnasta voimme löytää esimerkkejä erilaisuuden politiikasta ja ryhmien oikeuksista: Jehovan todistajien vapautus asevelvollisuudesta heidän uskontonsa perusteella. Antamalla uskonnollisista syistä erityisoikeuksia – tässä tapauksessa vapauksia – yhteiskunta toteuttaa Taylorin peräänkuuluttamaa erilaisuuden politiikkaa, jossa ihmisten kulttuuriset ja uskonnolliset tavot otetaan huomioon velvollisuuksia ja oikeuksia jaettaessa.

Filosofoista myös Will Kymlicka (1989) on argumentoinut erilaisuuden politiikkaan liittyvien kulttuuristen oikeuksien puolesta, vaikka-

kin Kymlickan yhteiskuntafilosofisia näkemyksiä voidaan pitää Taylorin kommunitaristista näkökantaa yksilökeskeisempinä. Kymlickan mukaan vähemmistökulttuurit tarvitsevat erityisiä kollektiivisia oikeuksia, sillä muuten heidän kulttuuriaan saattaa uhata tuhoutuminen tai katoaminen, ja tämä katoaminen puolestaan heikentäisi kyseisen kulttuurin jäsenten itsekunnoitusta ja identiteettiä. Kymlickan mielestä yksilöiden minäkuva ja itsekunnioitus rakentuvat ainakin osin ulkoisen tunnustuksen kautta ja tähän ulkoiseen tunnustukseen kuuluu myös eroavaisuuksien tunnustaminen. Erilaisuuden politiikassa otetaan siis huomioon ihmisten ja ihmisryhmien erilaiset tarpeet, halut ja tavoitteet osana poliittista ja yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Kymlickan selvä ansio on se, että hän toi kulttuuristen oikeuksien kysymykset myös liberaaliin viitekehykseen, kun ne aiemmin olivat käytössä lähinnä yhteisöllisiä näkemyksiä painottavissa kommunitaristisissa ajattelumalleissa. Toisaalta Kymlickan näkemykset eivät sellaisenaan ole kyenneet vastaamaan liberalismiin ja monikulttuurisuuden väliseen ristiriitaan; mikälaisia tapoja voimme hyväksyä – ostaltaan siksi, että yhteiskuntateoreettiset mallit lähes aina välttävät ottamasta kovin tarkasti kantaa yksittäisiin ongelmakysymyksiin.

Filosofi Brian Barry (2001) kritisoi teoksessaan *Culture and Equality* voimakkaasti Charles Taylorin näkemyksiä liberalismiin ja monikulttuurisuuden suhteesta. Barry myöntää, että liberalismi todella on sokea erilaisuudelle. Barryn ajatukset kuitenkin eroavat Taylorin väitteistä siinä, että Barry pitää tätä sokeutta tavoiteltavana asiana, hyveenä. Se, että liberalismissa ei ikään kuin huomata ihmisten erilaisuutta, ei suinkaan ole huono asia, vaan se päinvastoin mahdollistaa ihmisten samankaltaisen ja Barryn mukaan siten myös tasa-arvoisen kohtelun. Iris Marion Young (1990: 158), on kirjoittanut että ”rodulla” tai sukupuolella ei tulisi olla mitään vaikutusta siihen, kuinka ihmistä kohdellaan, vaan asian pitäisi olla aivan yhtä yhdenmukainen kuin nykyisin yhteiskunnassa

on ihmisten silmien tai hiusten väri.

Barry (2001: 67) kirjoittaa, että kulttuurit eivät ole moraalisia subjekteja, joilla voisi olla oikeuksia. Ainoastaan ihmisillä voi olla oikeuksia. Tämä perustuu siihen, että kulttuureilla ei ole intressejä. Kulttuureilla ei siis voi olla tavoitteita, joihin ne pyrkivät; edes kulttuurin säilyminen ei Barryn mukaan voi olla kulttuurin intressi. Ainoastaan ihmisillä (ja kenties joissain tapauksissa eläimillä, mutta tähän Barry ei itse ota kantaa) voi olla intressejä. Tästä johtuen ainoastaan ihmisillä voi olla moraalisia oikeuksia. Voidaan tietysti väittää, että kulttuurit koostuvat ihmisistä ja koska ihmisillä on oikeuksia, myös kulttuureilla on oikeuksia. Silloin on kuitenkin epäselvää, miten nuo kollektiiviset oikeudet muodostuvat. Eiväthän pienetkään ihmisryhmät ajattele kaikista asioista samalla tavoin, saati sitten kokonaisten kulttuurien kokoiset yhteisöt.

Barryn ajatus tuntuu olevan, ettei kulttuurilla tai vaikkapa kulttuurin säilymisellä voi sinällään olla arvoa, ellei kulttuurin säilyminen ole kyseisen kulttuurin jäsenten yksilöiden intressi ja etu. Barry argumentoi, että kulttuurilla voi kyllä olla merkittävä rooli yksilön identiteetin rakentajana, mutta hänen mukaansa monikulttuurisuuden haasteisiin vastataan parhaiten perinteisen liberalismiin avulla.

Ryhmäoikeuksien ongelma on pohjimmiltaan se, että kun etuja annetaan joillekin siksi, että he kuuluvat tiettyyn etniseen ryhmään, sukupuoleen tai kulttuuriin, unohdetaan täysin se, millaisia yksilöitä he ovat ja millaista tuo yksilöllinen vaihtelu esimerkiksi ominaisuuksien välillä on.

Susan Moller Okin (1999) on kritisoinut voimakkaasti kollektiivisia oikeuksia ja niiden varjolla tapahtuvaa vähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää. Esseessään *Is Multiculturalism Bad For Women?* hän kirjoittaa, että kollektiivisten oikeuksien puolustajat ovat sortuneet ainakin kahteen virhepäätelmään. Ensinnäkin kulttuuristen oikeuksien puolustajat kiinnittävät vähän, jos lainkaan, huomiota kulttuurien sisäiseen

erilaisuuteen ja vaihteluun. Kulttuuriset oikeudet perustuvat vahvasti ajatukseen, että kulttuurit ovat jokseenkin muuttumattomia monoliitteja. Näin ajateltuna unohtetaan, se tosiasia, että kulttuurit kehittyvät ja muuttuvat ja niiden sisällä on huomattavaa vaihtelua. Feministinä (sanan positiivisessa merkityksessä) Moller Okin huomauttaa myös, että kulttuurit joille vaaditaan oikeuksia, ovat usein erittäin sukupuolittuneita, ja muun muassa erot vallankäytössä miesten ja naisten kesken ovat voimakkaita. Toisekseen Moller Okin toteaa, että kulttuurisista oikeuksista puhuttaessa ei tarpeeksi kiinnitetä huomiota yksityiseen elämän osa-alueeseen. Näistä syistä johtuen niin kutsutut kulttuuriset oikeudet vaikuttavat enemmän naisten ja lasten kuin miesten elämään. Ovathan juuri kodin yksityisyys ja siellä tapahtuvat askareet ajateltu naisen asiaksi ja toisaalta myös koti on erityinen paikka, jossa kulttuuria ja sen tapoja voi suhteellisen vapaasti toteuttaa.

Moller Okinin mielestä useimmat kulttuurit ovat partiarkaalisia, ja erityisen patriarkaalisia ovat ne vähemmistökulttuurit, joille vaaditaan kulttuurisia oikeuksia. Tästä johtuen hän vastaakin (1999: 22–23) erilaisuuden politiikan kannattajille, että tilanteessa, jossa kulttuurisilla oikeuksilla turvataan kulttuurin säilyminen, olisi oikeastaan parempi, jos tuo kulttuuri katoaisi, tuhoutuisi tai sulautuisi vähemmän seksistiseen valtakulttuuriin. Tai ideaalitalanteessa, kulttuuria itsessään kannustettaisiin uudistumaan sisältä päin niin, että esimerkiksi naisten asema paranisi.

Voidaan tietysti väittää, että emmehän me voi edes arvioida toisten kulttuurien tapoja omista lähtökohdistamme. Se, mikä meille näyttäytyy patriarkaalisenä ja naisia alistavana käytäntönä, voi eri kulttuureissa saada erilaisia merkityksiä. Tätä ajattelumallia kutsutaan kulttuurirelativismiksi, ja käsittelen sitä seuraavaksi.

KULTTUURI- JA MORAALIRELATIVISMI

Charles Taylorin ajattelua tutkinut suomalaisfilosofi Arto Laitinen (2009: 176–177) on tiivistänyt kulttuurisen relativismin osuvasti. ”Kulttuurisen relativismin mukaan mikään ei ole hyvää tai oikeaa ellei sitä jossain kulttuurissa pidetä hyvänä tai oikeana – ja mitä tahansa mitä pidetään jossain kulttuurissa hyvänä ja oikeana, on myös hyvää ja oikeaa.” Näin ymmärrettynä kulttuurit ovat moraalisisissa kysymyksissä erehtymättömiä. Myöskään moraalista kehitystä tai oppimista ei tällöin tapahdu, sillä moraalikäsitteet eivät voi muuttua paremmiksi tai oikeammiksi. Yksinkertaisesti mitään moraalisen kehityksen mittapuuta ei ole olemassa. Esimerkiksi Taylorin on tulkittu kannattavan relativismia.

Kulttuurirelativismi samaistetaan usein moraalirelativismiin, vaikka käsitteellinen ero näiden välillä voidaan tehdä. Se, mitä yleensä tarkoitetaan – käytetään sitten kumpaa käsitettä hyvänsä – on seuraavaa. Ei ole olemassa universaalia moraalialueita, oikeaa ja väärää vaan arvot ovat riippuvaisia siitä yhteisöstä, jossa ne esitetään. Äärimmäinen relativisti joutuu kuitenkin ristiriitaan, hyväksyessään sen, ettei mitään absoluuttisesti oikeaa ole. Hän nimittäin hyväksyy samalla myös sen, ettei relativismi ole ainoa oikea moraalinen ajatusmalli.

Moraali- tai kulttuurirelativisti joutuu siis hyväksymään sellaisten kulttuurien olemassaolon mahdollisuuden, joissa relativismia ei hyväksytä vaan ainoastaan tuon kulttuurin käsitykset hyvästä ja pahasta ovat (kulttuurin edustajien mielestä) ainoat oikeat. Mitä jos kyseisen kulttuurissa elävien ihmisten mielestä on moraalisesti oikein levittää heidän moraalikäsitystään muualle, jopa väkivaltaisesti? Relativisti joutuu taipumaan äärimmäisen relativismin äärellä ja hyväksymään tämän, koska relativismin määritelmän mukaan emme voi arvostella noita moraaliarvostelmia kyseisen kulttuuripiirin ulkopuolelta. Sen sisäpuolelta katsottuna taas muiden väkivaltainen käännäminen yhden ajatusmaailman

sisään on moraalisesti oikeutettua. Äärimmäinen relativismi johtaa siis samaan kuin *etnosentrismi*, relativismin vastakohta, jossa ainoastaan oman kulttuurin arvoja pidetään oikeina. Näin nähtynä suvaitsevaisen pitäisi suvaita suvaitsemattomuutta.

On toki aiheellista huomata eri kulttuurien moraalikäsitusten eroavaisuus. Ei kuitenkaan mielestäni ole totuudenmukaista, jos *kaikkien* uskomusten väitetään olevan relativistisia – riippuvaisia siitä kulttuurijärjestelmästä, missä ne esitetään. Eihän missään kulttuurissa esimerkiksi ajatella, että olisi hyvä idea porata veneen pohjaan reikiä, kun lähdetään ylittämään jokea. Siten edes *jotain* yleismaailmallisia periaatteita on olemassa – vaikkakaan ei välttämättä moraalisia. Niiden kautta voidaan kuitenkin myös argumentoida eettisiä toimintaperiaatteita. Esimerkiksi kaikissa kulttuureissa voidaan uskoa ihmisten arvostavan vaikkapa hyvinvointia. Se mitä kaikkea tuon hyvinvoinnin käsitteen sisälle sitten kuuluu voi toki vaihdella, mutta esimerkiksi naisten tasa-arvoista kohtelua miehiin nähden voidaan oikeuttaa sillä, että naisten osallistuminen yhteiskunnan rakentamiseen ja ylläpitoon esimerkiksi työnteolla lisää hyvinvointia myös miesten keskuudessa. Tämän voi tietysti aina kieltää toteamalla, etteivät eettiset periaatteet noudata logiikan lakeja – vaan ovat esimerkiksi jumalan sanelemia. Keskustelun osapuolten tuleekin hyväksyä edes jonkinlaiset ristiriidattomuuden periaatteet, muuten he voivat aina kieltää eettisen päättelyn käytännön toimintaehdotukset.

Edellä mainitsemani äärimmäisen relativismin paradoksi on paljon käsitelty ongelma, ja ratkaisujakin on ainakin yritetty antaa. Muun muassa Juha Sihvola (2004) toi esille käsitteen maltillinen moraalirelativismi kirjassaan *Maailmankansalaisen etiikka*. Lyhyesti sanottuna maltillinen moraalirelativistiksi on suvaitsevainen tietyillä reaunaehdoilla eikä suinkaan hyväksy mitä tahansa. Myös filosofi Jukka Hankamäki (2009: 144) on kirjoittanut, että suvaitsevaisuuden pitää aina olla valikoivaa – kaikkea ei voi suvaita. Käsitellen seuraavaksi tarkemmin niitä

kulttuuriin ja uskontoon kuuluvia elämäntapoja, joiden suvaitsemisesta joskus kiistellään. Esittelen erilaisuuden politiikan toteuttamisen kuten positiivisen syrjinnän ongelmia ja esittelen ratkaisuni niihin.

Positiivinen syrjintä – oikeus epäoikeuden- mukaisuuteen?

Erilaisuuden politiikan kenties selvin käytännön toimi on niin kutsuttu positiivinen syrjintä. Positiivisessa syrjinnässä tiettyihin ryhmiin kuuluvat ihmiset asetetaan parempaan asemaan esimerkiksi koulutus- tai työpaikkaa haettaessa. Positiivisessa syrjinnässä ihmisiä kohdellaan siis ensisijaisesti ja lähes ainoastaan oman viiteryhmänsä jäsenenä, ei itsenäisinä ja osaavina yksilöinä. Näin tulkittuna positiivista syrjintää voidaan pitää eräänä ryhmäoikeuksien muotona, koska siinä heikko-osaisuus ja siihen perustuva tukeminen määräytyvät *ryhmän* aseman mukaan, ei yksilötasolla. Muista ryhmäoikeuksista positiivinen syrjintä kuitenkin eroaa siinä, että positiivisen syrjinnän tapauksessa erityisoikeuksien jakaminen (esimerkiksi työpaikan antaminen vähemmän pätevälle syrjityn ryhmän jäsenelle pätevämmän hakijan sijaan) on pois muilta hakijoilta ja siten nollasummapeliä. Esimerkiksi Jehovan todistajien vapautus armeijasta tai muslimien oikeus rukoilla työpaikalla ovat ryhmäoikeuksia, mutta eivät sellaisenaan ole pois muilta ihmisiltä, vaikka ne koettaisiinkin kuinka epäoikeudenmukaiseksi tahansa.

Positiivisen syrjinnän kannattajat puhuvat useimmiten mieluummin positiivisesta erityiskohtelusta. Tällä he (ks. esim. Forsander 2012: 238) tarkoittavat sellaisia yhteiskuntapoliittisia toimia, joilla edistetään mahdollisuuksien tasa-arvoa ja korjataan puutteita ja ongelmia, jotka ovat seurausta lähtökohtien tosiasiallisista eroista. Näin ollen positiivisella syrjinnällä ei yritetä päästä lopputulosten tasa-arvoon – kuten kriitikot ovat monesti ymmärtäneet – vaan sillä pyritään korjaamaan *lähtökohtien* eroja, jotta mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuisi käytännössä. Nurinkurisesti poikkeamista yhdenvertaisesta kohtelusta voidaan näin pitää tasa-arvopolitiikan välineenä.

Ainakin sukupuolten kohdalla laissa kuitenkin puhutaan ”tosiasiallisesta tasa-arvosta”, jolla viitataan niin sanottuun lopputulosten tasa-arvoon; esimerkiksi sukupuolten tapauksessa siis siihen, että miehiä ja naisia olisi työpaikassa yhtä paljon. Positiivista syrjintää siis toisaalta kannatetaan lopputulosten tasa-arvon saavuttamiseksi, mutta myös lähtökohtien tasa-arvon todellisten erojen poistamiseksi.

Positiivinen erityiskohtelu ei automaattisesti tarkoita kiintiöimistä, jossa tietty osuus työ- tai koulutuspaikoista varataan tietyille ryhmille. Käytännössä kuitenkin positiivinen syrjintä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi työtehtävään valitaan näihin tiettyihin ryhmiin kuuluvia henkilöitä, vaikkei selkeää määrällistä kiintiötä heille olisi varattukaan.

Positiivinen syrjintä on ihmisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta ongelmallista. Kun etuja annetaan joillekin siksi, että he kuuluvat johonkin etniseen ryhmään, sukupuoleen tai kulttuuriin, unohdetaan täysin se, millaisia yksilöitä he ovat ja millaista tuo yksilöllinen vaihtelu yksilön ominaisuuksien välillä on. ”Nykyään runsaasti viljellystä syrjinnän käsitteestä on tullut yksilöllisten ja ryhmäetujen ajamisen väline”, Hännikäinen ja Melender (2012: 97) kirjoittavat.

Positiivista syrjintää tai positiivista erityiskohtelua (engl. affirmative action) voidaan oikeuttaa ainakin kolmesta eri syystä. Ensinnäkin po-

sitiivista syrjintää voidaan pitää oikeutettuna siksi, että sillä korjataan aiemmin tapahtuneita vääryksiä. Tämän niin kutsutun kompensoivan tai historiallisen argumentin mukaan jotain ihmisryhmää on historian saatossa syrjitty epäoikeudenmukaisesti, joten heille annetaan nyt etua ja parempaa kohtelua kuin näihin ryhmiin kuulumattomille, jotta tämä historiallinen vääryys saadaan oikaistua (ks. esim. Sandel 2009: 170; Mosley 2014: 126–130). Toiminnalla pyritään siis korjaamaan aiemmin tapahtunutta vääryyttä. Tämän kaltainen argumentointi perustuu usein orjuuden historiaan, eikä se sellaisenaan sovikaan kovin hyvin pohjoismaiseen yhteiskuntaan, jossa orjuutta ei samassa määrin ole koskaan ollut käytössä kuin Pohjois-Amerikassa.

Toinen oikeutus positiiviselle syrjinnälle liittyy ihmisten ennakkoluuloihin ja asenteisiin. Argumentin mukaan se, että tietyt ihmiset eivät pärjää työmarkkinoilla, ei johdu näiden ihmisten omista ominaisuuksista vaan olemassa olevista ennakoasenteista – harhoista (Wolf-Devine 2014). Argumentin mukaan nämä harhat tulee poistaa suosimalla syrjittyjä osapuolia työmarkkinoilla.

Kolmas oikeutus positiiviselle syrjinnälle voidaan löytää Taylorin kannattamasta erilaisuuden politiikasta. Mikäli ihmiset ovat erilaisia – kuten he selvästi ovat – ja haluamme, että kaikenlaisia ihmisiä on esimerkiksi työpaikoilla, tulee vähemmistöjä suosia. Näin ollen tiettyjen ihmisryhmien suosiminen ei varsinaisesti perustu historiallisiin vääryksiin tai siihen, että rekrytoija pitäisi vähemmistöön kuuluvaa työnhakijaa aiheuttomasti epäpätevänä vaan siihen, että moniarvoisuus ja -kulttuurisuus nähdään tavoiteltavana asiana, jota yhteiskunnan pitää tukea ja ylläpitää. Tämän argumentin (Sandel 2009: 171–173) mukaan yhteiskunnassa tulee siis korostaa ihmisten moninaisuutta ja nähdä se positiivisena asiana. Käsittelen seuraavaksi näitä kolmea argumenttia tarkemmin ja osoitan niiden ongelmakohtia.

HISTORIALLISTEN VÄÄRYYKSIEN HYVITYS

Erityisesti angloamerikkalaisessa kirjallisuudessa (ks. esim. Mosley 2014), positiivista syrjintää käytetään hyvittämään historiallisia vääryyksiä kuten orjuudesta johtuvaa epätasa-arvoisuutta. Argumentti menee lyhykäisyydessään seuraavasti; historian saatossa tiettyjä ihmisryhmiä (pääasiassa mustia afrikkalaisia) on kohdeltu epäoikeudenmukaisesti ilmaisena työvoimana, orjina. Heidän työllään on vaurastutettu Yhdysvaltoja ja siellä asuvia valkoisia amerikkalaisia. Orjuus puolestaan on selvästi väärin, sillä siinä riistetään ihmisarvo ja vapaus. Tämä vaurauden ja hyvinvoinnin keskittyminen valkoisille amerikkalaisille on epäoikeutettua, koska se on hankittu orjuuden kaltaisella vääryydellä.

Positiivisella syrjinnällä pyritään hyvittämään tätä historian saatosta tapahtunutta ihmisoikeusrikkomusta. Ongelmana kuitenkin on, että ne, jotka tällä hetkellä saavat erityiskohtelua, eivät ole koskaan olleet orjina, eikä heihin siten ole orjuuden kaltaista vääryyttä kohdistettu. Argumentin pitää siis ottaa kantaa myös sukupolvien rajat ylittävään tilanteeseen sekä kollektiiviseen vastuuseen, ja siten argumenttia on erittäin vaikea oikeuttaa (ks. tarkemmin argumentin ongelmista esim. Perez 2014; Wolf-Devine 2014: 144–147). Vaikuttaahan intuitiivisesti siltä, että esimerkiksi tänä päivänä Suomessa syntyvillä lapsilla ei ole mitään tekemistä orjuuden kanssa ja eikä heillä siten voi olla orjuudesta ja sen seurauksista moraalista vastuuta.

Jotta positiivinen syrjintä olisi tämän argumentin perusteella oikeutettua, pitää osoittaa, että orjuus on vaikuttanut myös nykyisiin orjien jälkeläisiin ja heidän elämäänsä. Tämä ei vielä sinällään ole kovin ongelmallista. Huono-osaisuus usein periytyy, joten myös vääryydestä johtuva huono yhteiskunnallinen asema todennäköisesti periytyy sukupolvelta toiselle. Toisaalta argumentin kannattajan pitää kuitenkin ottaa myös kantaa siihen, kuinka nykyiset länsimaalaiset hyötyvät epäoikeu-

denmukaisesti vuosikymmeniä sitten harjoitetusta orjuudesta. Syy- ja vaikutussuhteiden todentaminen osoittautuu yksinkertaisesti liian hankalaksi, jotta voisimme pitää nykyisiä sukupolvia moraalisesti vastuullisina edellisten sukupolvien teoista.

Sosiologi Mervi Leppäkorpi (2011: 10) yrittää tiivistää tämän siirtomaajan epäoikeudenmukaisuuden jatkuvuuden näin:

”*Ekologisen velan logiikalla meillä eurooppalaisina on oma osuutemme vastuusta. Hyvinvointimme perustuu riiston perinteeseen siirtomaavalttojen ajalta lähtien. Jos nautimme omassa ympäristössämme globaalin Etelän raaka-ainevaramon ja halvan työvoiman hedelmiä, globaalin epäoikeudenmukaisuuden hinta on jossain vaiheessa maksettava. Hintaa on mahdotonta mitata rahassa.*”

Argumentti ei ole niinkään kannanotto positiivisen syrjinnän puolesta, vaan kaikessa epämääräisyydessään sitä voidaan käyttää melkein mihin tahansa, tässä tapauksessa ”velan maksamiseen” ja Länsi-Eurooppaan sekä Pohjois-Amerikkaan kohdistuvien siirtolaisvirtojen oikeuttamiseen. Leppäkorvelle tietysti voisi vastata, että ”globaalin Etelän” raaka-ainevaramoista ja halvan työvoiman hedelmistä nauttiminen globaalin kaupankäynnin myötä on nostanut monta kehitysmaata köyhyydestä. Orjalaivat -argumentti seilaa kohti karia lopulta juuri epämääräisyytensä vuoksi: sillä voidaan syyllistää oikeastaan ketä tahansa länsimaalaista mistä tahansa kolmannen maailman epäkohdasta tarkentamatta sitä, ketkä tarkalleen ottaen ovat vastuussa ja mistä.

Ihmisten asenteisiin liittyvän argumentin mukaan tietyt ihmisryhmät eivät pärjää työmarkkinoilla ilman erityiskohtelua, joten pitää heitä tukea positiivisen syrjinnän avulla (Wolf-Devine 2014: 147). Tämän argumentin mukaan se, että tietyt ihmiset eivät pärjää työmarkkinoilla, ei johdu näiden ihmisten omista ominaisuuksista vaan olemassa olevista ennakkosenteistä – harhoista. Nämä asenteet (engl. bias) voivat olla esimerkiksi rekrytoivalla esimiehellä. Koska nämä asenteet, joita ihmiset itse eivät kenties havaitse, estävät vähemmistöjen edustajien valinnan työtehtävään, tulee positiivista syrjintää käyttää ja siten varmistaa, että myös vähemmistöjä valitaan työtehtäviin. Tällä tavoin positiivisen erityiskohtelun avulla pyritään poistamaan olemassa oleva harha epäpätevistä vähemmistöistä.

On tehty tutkimuksia, joiden mukaan etnisiin vähemmistöihin kuuluvia hakijoita todella syrjitään rekrytointiprosessissa esimerkiksi pelkän nimen tai ihonvärin perusteella (Oreopoulos 2009; Aalto ym. 2010: 29–32, 41–46 Forsanderin 2012 mukaan). Tällaisten tutkimustulosten pohjalta onkin esitetty nimettömien työhakemusten käyttöä, jolloin ansioluettelosta poistetaan nimi, henkilötunnus ja mahdollisesti muita tunnistamisen mahdollistavia tekijöitä. On myös ehdotettu että näiden lisäksi ansioluettelosta tulisi poistaa sukupuoleen, perhetilanteeseen, kansalaisuuteen ja ikään liittyvät tiedot, jotta hakemuskäytäntö vähentäisi syrjintää. Suomessa nimetöntä työnhakua ehdotti vuonna 2010 silloinen ministeri Astrid Thors.¹ Suomessa ainakin Greenpeace Nordic käyttää nimetöntä työnhakua. Greenpeacen sivuilla todetaan järjestön sitoutuneen edistämään työpaikan moninaisuutta, joten kyseisessä tapauksessa nimettömän työhaun perustelu liittyy myös kolmanteen, monimuotoisuutta korostavaan argumenttiin.

Nimettömän työhaun tarkoituksena on poistaa ihmisten asentei-

siin perustuvia syrjiviä käytäntöjä, jotka tutkimusten perusteella ovat aitoja ja olemassa. Ongelmana tässä on se, minkä Celia Wolf-Devine (2014: 147) huomauttaa, että jos yleistämme nuo harhat koskemaan kaikkia työnantajia, harhat eivät ole enää todellisia tai tutkimuksilla todettuja vaan *oletettuja*. Siis oletamme, että työnantaja tulee joka tapauksessa syrjimään vähemmistöjä työhaussa, joten työhausta pitää tehdä nimetöntä. Ongelma on siis periaatteellinen siinä mielessä, että se aiheettomasti leimaa kaikki rekrytoijat kykenemättömiksi suorittamaan puolueetonta valintaa työnhakijoiden joukosta.

On myös kysyttävää, että miten nimetön työnhaku auttaa maahanmuuttajaa saamaan työpaikan, kun työhaastattelussa hänen nimensä ja ulkomaalaisuutensa tulee joka tapauksessa esiin samalla kun myös työnantajan mahdolliset ennakkoluulot pääsevät esille. Pitäisikö haastattava laittaa ristikon taakse ja suorittaa haastattelu anonymisti kuten synnintunnustus katolilaisten rippituoissa?

Nykyisin työhaussa korostetaan paljon myös niin kutsuttua henkilöbrändäystä, jolla tarkoitetaan tietoista positiivisen ja persoonallisen kuvan rakentamista mahdollisille työnantajille. On epäselvää, kuinka tämänkaltainen persoonan korostaminen olisi mahdollista, mikäli työhakemuksesta poistetaan kaikki persoonan ilmaukset nimeä ja kuvaa myöten.

Positiivisen erityiskohtelun kannattajat tietysti voivat todeta, että positiivisen syrjinnän pitäisi ulottua oikeastaan siihen asti, että maahanmuuttajalle annetaan suoraan työpaikka, jotta myöskään haastattelussa häntä ei voida syrjiä. Työpaikat pitäisi siis kiintiöidä maahanmuuttajille, jolloin työnantajan olisi pakko palkata maahanmuuttaja. Tätä kiintiöintiin positiivinen syrjintä useimmiten tarkoittaakin. Silloin olemme jo siinä pisteessä, että ”jos sattuu kuulumaan perinteisesti alistetuksi luokiteltuun ryhmään, saa välittömästi moraalisen etulyöntiaseman” kuten Hännikäinen ja Melender (2012: 96) asian ilmaisevat. Lisäksi tietysti

saa työpaikan, jonka eteen muut joutuvat tekemään kovasti töitä.

Suomessa ainakin Helsingin kaupunki toteuttaa positiivista syrjintää rekrytoinnissa.² Työhönotossa voidaan suosia maahanmuuttajaa, mikäli hakijana on kaksi ansiokkuudeltaan tasavertaista hakijaa. Perusuomalaisen eduskuntaryhmä teki toukokuussa 2011 julkilausuman, jossa tuomittiin kaikenlainen syrjintä – myös niin kutsuttu positiivinen syrjintä. Perusuomalaisten mielestä julkisen vallan on kohdeltava jokaista ihmistä yksilönä, ei etnisen, kulttuurisen tai muun vastaavan ryhmän edustajana.

Helsingin Sanomien haastattelussa³ muun muassa Helsingin yliopiston valtiosääntöoikeuden professori Tuomas Ojanen ja Turun yliopiston valtiosääntöoikeuden professori Veli-Pekka Viljanen kertoivat perusuomalaisten eduskuntaryhmän julistuksen olevan ongelmallinen ja tuomittava, sillä sitä toteuttamalla tasa-arvo heikkenisi heidän mukaansa olennaisesti. Julistuksessa ei professorien mukaan oteta huomioon, että positiivinen erityiskohtelu ei ole perustuslakiin kuuluvan syrjintäkiellon vastainen, vaan lainsäädäntö voi heidän mukaansa nimenomaan muodostua syrjiväksi, mikäli positiivista erityiskohtelua ei sallita.

Viljanen ja Ojanen ovat oikeustieteilijöitä, eivät suinkaan moraali-filosofoja, siksi minua ei ihmetytäkään se, että he sortuvat oikeustieteilijöiden perisyntiin: he oikeuttavat positiivista syrjintää sen lainmukaisuudella. Keskeinen ongelma kuitenkin on juuri eettinen: onko positiivinen syrjintä eettisesti *oikein* ja perusteltua? Siksi perustuslakiin vetoaminen tuntuu ontuvalta. Tuleehan lain, myös perustuslain, pohjautua moraaliiin, siis siihen mikä on oikein ja mikä väärin eikä suinkaan päinvastoin.

Positiivista syrjintää pidetään oikeutettuna usein ainoastaan siihen asti, kunnes yhteiskunnassa vallitsevat näkymättömät syrjivät rakenteet kuten ihmisten asenteet on poistettu ja myös syrjityillä vähemmistöillä on todelliset mahdollisuudet työllistymisessä ja koulutuspaikkojen

saannissa. Kiintiötä siis tarvitaan kunnes mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu ja esimerkiksi ihonvärillä on yhtä vähän merkitystä kuin silmien värillä tai hiusten värillä. Ajatus on kaunis: kun maahanmuuttajille varataan kiintiöitä työ- ja koulutuspaikoihin, rekrytoivat ihmiset huomaavat, että maahanmuuttajat ovat yhtä päteviä kuin muutkin ja heidän asenteensa muuttuvat. Näin ollen jatkossa kiintiöitä ei enää tarvita. Positiivinen syrjintä on siis ihannelilanteessa vain välitilanne kuljettaessa kohti parempaa yhteiskuntaa.

Kuitenkin esimerkiksi Charles Taylor pitää tätä positiivisen syrjinnän mallia riittämättömänä. Taylorin mielestä erilaisuus on arvo sinänsä ja sitä pitää vaalia myös silloin, kun mahdollisuudet työpaikan ja koulutuspaikan saantiin on turvattu (eli sanottu mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu), mikäli erilaisuus ei käytännössä toteudu yhteiskunnassa.

MONIMUOTOISUUDEN EDISTÄMINEN

Kenties useimmin käytetty peruste positiivisella syrjinnälle perustuu niin kutsuttuun monimuotoisuusargumenttiin. Argumentin mukaan ihmisten kulttuurinen ja etninen monimuotoisuus tulee nähdä positiivisena asiana, jota pitää tavoitella ja edistää (Sandel 2009: 171). Esimerkiksi Helsingin kaupungin voidaan nähdä perustavan positiivisen syrjinnän tälle argumentille, sillä kaupunki on kertonut pyrkivänsä palkkaamaan maahanmuuttajia työntekijöiksi samassa suhteessa kuin heitä on kaupungin asukasmäärässä.

Ainakin Charles Taylor todella tuntuu kannattavan erilaisuutta sinänsä. Siis sitä, että erilaisuus ja kulttuurinen monimuotoisuus nähdään tavoiteltavana asiana itsessään ja että se palvelee jonkinlaista yleistä hyvää (common good). Tämä aiheuttaa kuitenkin lisää kysymyksiä ja ongelmia. Tarkoittaako Taylorin ajatus sitä, että kulttuurisen monimuotoisuuden takia meidän tulisi kannattaa kulttuurista konservatismia ja

pyytää tai jopa vaatia ihmisiä pitäytymään omassa kulttuuritaustassaan sen sijaan, että he muuttaisivat elämäntyyliinsä samanlaiseksi kuin kantaväestö? Nähdäkseni tällainen toiminta olisi itsessään vapauden ja rationalismin vastaista.

Moninaisuusargumenttia voidaan arvostella kahdella tavalla: vedoten käytännön syihin ja itse teorian heikkouksiin (Sandel 2009: 172). Lisäksi tätä erilaisuutta korostavaa näkökulmaa on kritisoitu liiasta epämääräisyydestä. Wolf-Devinen (2014: 147) mielestä monimuotoisuuden vetoaminen ei oikeastaan ole argumentti, vaan kovin laaja ja sekava kattokäsite, jonka sisältää hyvin monenlaisia erilaisia toimintakehoituksia.

Käytännön seurauksiin keskittyvän argumentin mukaan monimuotoisuutta korostettaessa ei oikeastaan edistetä suvaitsevaisuutta tai moniarvoisuutta vaan vahingoitetaan vähemmistöjen itsekunnioitusta ja minäkuvaa ja lisätään eri ihmisryhmien välisiä jännitteitä. Käytännöllisiin syihin vedotessa ei siis välttämättä sanota, että positiivinen syrjintä moninaisuusargumentin perusteella olisi itsessään väärin tai sen tavoitteet huonoja vaan, että suosiossa tiettyjä ihmisiä aiheutamme lopulta enemmän pahaa kuin hyvää.

Teoreettisempi vastustus moninaisuusargumenttia kohtaan vetoaa yksittäisen ihmisten ainutlaatuisuuteen ja oikeuksiin. Vaikka positiivinen syrjintä tuottaisikin sellaisia hyötyjä kuten tasa-arvoisempaa, moniarvoisempaa ja ”värikkäämpää” yhteiskuntaa, se tehdään yksittäisten ihmisten kustannuksella eikä sitä siksi voida pitää oikeutettuna.

Taylor (1994: 40) väittää, että yhteiskunnallisena tavoitteena ei pitäisi olla ”erilaisuuden sokeus”, jossa ihmisten erilaisuus on hävytetty näkyvistä, vaan päinvastoin ylläpitää ja vaalia erilaisuutta ei ainoastaan nyt vaan ainiaan. Näin tulkittuna kiintiöt saattavat jäädä pysyviksi, mikäli syystä tai toisesta ”tosiasiallinen” tasa-arvo ei toteudu, vaikka mahdollisuuksien tasa-arvo aidosti toteutuisikin.

Kulttuurien varjolla tehtävät ihmisoikeus- rikkomukset

Yleisradion toimittaja Jussi Mankkinen kirjoitti Ruotsissa tapahtuvista naisten ympärileikkauksista.⁴ Mankkisen mukaan Lähi-Idästä ja Afrikasta saapuvien maahanmuuttajien tasa-arvo on ruotsalaisille feministeille toisarvoista. Vuosia Ruotsin yhteiskuntakehitystä seuranneena hän ihmettelee, kuinka juuri feministit ovat hiljaa puhuttaessa maahanmuuttajanaisten oikeuksista. Sama havainto on tehty myös muualla. Brittiläinen kirjoittaja Theodore Dalrymple (2004) onkin osuvasti todennut että kahden hurskasteluideologian, monikulttuurisuuden ja feminismin kohdatessa, säilyttääkseen molemmat, ei voi muuta kuin olla säädöttömästi hiljaa. Käsittelen seuraavaksi monikulttuurisen yhteiskunnan varjopuolia: kulttuurien ja uskontojen perusteella tehtäviä ihmisoikeusrikkomuksia.

KUNNIAVÄKIVALTA – USKONTOA JA KULTTUURIA

Kunniaväkivalta ja sen äärimmäisenä muotona kunniamurhat ovat yksi vakavimmista kulttuurin varjolla tehtävistä ihmisoikeusrikkomuksista. Katja Luopajarvi (2004: 189) luonnehtii kunniamurhia sellaiseksi (perhe)väkivallaksi, jossa miessukulaiset – useimmiten isä tai veljet – tappavat naisen, koska tämän koetaan häpäisseen perheensä kunnian. Suo-messakin ilmiö on olemassa ja tutkijoiden mukaan kunniaväkivalta on itse asiassa luultua yleisempää. Monikulttuuristen parisuhteiden myötä myös kantaväestöön kuuluvat ovat joutuneet kohtaamaan kunniaan liit-tyvää väkivaltaa.⁵

Joskus näitä ja muita islamilaisen maailman ihmisoikeusrikkomuksia ja yksilönvapauden loukkauksia oikeutetaan sillä, että myös länsimaissa tapahtuu samankaltaisia asioita. ”Jos me huomaamme kiusaantuvam-me joidenkin islamilaisien tapojen suhteen, monikulttuuristit kehottavat *meitä* katsomaan peiliin, ja pohtimaan oman kulttuurimme pahimpia puolia”, kirjoittaa yhdysvaltalainen Bruce Bawer (2009: 33) kirjassaan *Freedom – Appeasing Islam, Sacrificing Freedom*.

Kunniamurhista keskusteltaessa saatetaan väittää, että samanlais-ta tapahtuu kantasuomalaistenkin keskuudessa. Vedotaan suomalaisiin perhesurmiin ja todistellaan, ettemme me oikeastaan ole yhtään parem-pia. Feministi Milla Pyykkönen toteaa Kansan Uutisille antamassaan haastattelussa, että

”*Lähisubde- ja perhesurmat ovat tavallaan suomalainen versio kunniamurhasta. Niiden taustalla on talousongelmia, mustasukkai-suutta ja ylitsepäisemätön häpeän tunne. Lisäksi taustalla voi olla sitä, että tekijä ko-*

kee puolisonsa omaisuudekseen ja ajattelee, että jos et ole minun kanssani, et ole kenen-kään muunkaan kanssa.”⁶

Kenties Pyykkönen onkin tässä asiassa oikeassa. Hän kuitenkin unohtaa erään tärkeän seikan, joka erottaa suomalaisen perheväkivallan islami-laisesta kunniaväkivallasta. Kun suomalainen perheenisä tai äiti tappaa lapsensa, kukaan suomalaisesta yhteisöstä ei taputa hänelle ja ylistä hän-nen tekoaan. Mutta valitettavan usein islamilaisessa kunniamurhassa ympäröivä yhteisö pitää tekoa ainoana oikeana ratkaisuna tilanteeseen. Tavallisen nyrkinheiluttajan voi helposti laittaa häkkiin, mutta kunnia-väkivaltaa toteuttavat tai tukevat kymmenet tai sadat suvun jäsenet, ja juuri se tekee puuttumisesta hankalaa.

Myös naiset antavat teolle hiljaisen hyväksynnän, usein siksi, että he pelkäävät joutuvansa kokemaan saman kohtalon. Voimme tietysti tuomita sekä suomalaisen perheväkivallan että islamilaisen kunnia-väkivallan epäeettisiksi ja yksilön autonomiaa kunnioittamattomiksi käy-tännöiksi – ja niin tuleekin tehdä – mutta huomattava on, että kahdesta pahasta ei suinkaan tule yhtä hyvää, eikä islamilaista kunniaväkivaltaa tule oikeuttaa suomalaisten väkivaltaisuudella.

Kaikista tiukinta islamilaista lakia noudattavissa valtiossa kunnia-murhista ei yleensä rangaista oikeuslaitoksessa, sillä tekoa pidetään vallitsevan kulttuurin piirissä oikeutettuna. Tutkijoiden (Akar & Saka-ranaho 2004) mukaan kunniamurhien lievät rangaistukset islamilaisissa maissa johtuvat usein islamilaisesta rikoslaista. Monet Lähi-idän mai-den perustuslaeista pohjautuvat puolestaan sharia-lainsäädäntöön ja us-konnollisia argumentteja käytetään keskusteltaessa lakien muutoksista.

Paradoksaalista on, että joidenkin arvioiden mukaan musliminaisil-la on suurempi riski joutua kunniamurhan uhreiksi länsimaiden maa-hanmuuttajayhteisöissä kuin niissä maissa, joista he alun perin tulivat.

Nuoria musliminaisia ja -tyttöjä saatetaan pitää tiukassa kurissa ja kunniaväkivallan pelossa, jotta he eivät ryhtyisi jäljittelemään enemmistön tapoja.

Kulttuuristen ryhmäoikeuksien vaatimus saattaa myös johtaa tilanteeseen, jossa länsimaalainen oikeuslaitos alkaa ”ymmärtää” rikoksiin syyllistyneitä maahanmuuttajia siinä määrin, että se lieventää rikostuomioita kulttuurisiin syihin vedoten. Näin oikeuslaitos menee päin kulttuurirelativismia kuin lepakko pimeää.

Filosofian tutkija Monique Deveaux (2000) kirjoittaa artikkelissaan tapauksesta, jossa New Yorkissa 1980-luvun lopulla aviorikoksen tehneen kiinalaisnaisen murhasta tuomitun miehen rangaistusta lievennettiin vedoten heidän kulttuuriin käsityksiinsä avioliiton ulkopuolisista suhteista. Tässä tapauksessa kyse ei ollut islamista, mutta periaate on sama. Kulttuuriin tai uskonnollisiin tapoihin perustuen annetaan lievennyksiä rikostuomioihin. Saksassa nousi pienimuotoinen häly vuonna 2007, kun länsimaalainen oikeuden tuomari siteerasi Koraania eikä antanut avioeroa naiselle.⁷ Nainen halusi eron väkivaltaisesta marokkolaisaustaisen miehestään. Tuomarin mukaan muslimiperheissä Koraani sallii aviomiehen rangaista vaimoan. Myös Saksan tuomariliitto puolesti tapausta käsitellyttä tuomaria. Tuomariliiton mukaan uskonnon edustamat arvot tulee ottaa huomioon osana oikeudenkäyttöä.

SHARIA-TUOMIOISTUIMET LÄNSIMAISSA

Britanniassa uskonnon edustamat arvot otetaan huomioon jo siinä määrin, että islamilaista sharia-lakia käytetään länsimaalaisen lain rinnalla ratkottaessa muslimien välisiä ongelmatilanteita. Sharia-laista Britanniassa on kirjoittanut *Maailman Kuvalehteen* Inka Achté (2012). Shariaa eli islamilaista lakia on käytetty Englannissa rinnakkain viral-

lisen oikeuslaitoksen kanssa jo vuodesta 1982. Tällä hetkellä sharia-tuomioistuimia on ympäri Britanniaa noin 85. Sharia-tuomioistuimia velvoittaa Britannian laki, joten ne eivät saa määrätä lainmukaisia rangaistuksia. Näissä tuomioistuimissa ratkotaan yleensä asianomistajariitoja kuten perintökiistoja ja avioeroja.

Suomessa sharia-tuomioistuinten käyttöönottoa on ehdottanut koomuksen kansanedustaja Kimmo Sasi⁸. Sasin mielestä islamilaisten maahanmuuttajien olisi helpompi sitoutua uskonnollisen sovittelijan tekemiin ratkaisuihin. Sasin lausunto oli vastaus Suomen islamilaisen yhdyskunnan imaami Anas Hajjarin toiveeseen kun hän totesi, että sharia-lain osittainen soveltaminen olisi tarpeen avioliittoon, avioeroon ja perintöön liittyvissä asioissa.

Sharia-lain soveltaminen länsimaissa on erittäin ongelmallista, koska se ei kohtele miehiä ja naisia tasa-arvoisina. Islamin tutkija Irmeli Perho (2004: 82) kirjoittaa sharia-lain sisällöstä seuraavaa:

” [Y]hteiskunnan vallankäyttäjä on mies, jolla on selvästi vahvempi asema kuin naisella. Naisen perintöosuus on puolet miespuolisen perillisen osuudesta; kaksi naistodistajaa vastaa yhtä miestodistajaa; nainen saa avioeron vain tietyin, tarkoin rajatuin perustein, kun taas mies voi ottaa eron perusteita ilmoittamatta. Tällaista voidaan syystä pitää tasa-arvoajattelun vastaisena.”

Kristiina Kouros (2004: 179) huomauttaa, että usein länsimaiset ihmis-oikeusajattelijat haluavat nähdä asian siten, että musliminaiset pakotetaan elämään sharian alla vastoin tahtoaan. Kouros muistuttaa, että ihmisoikeuksien turvaamista muslimimaissa vastustaa kuitenkin miesten

ohella myös huomattava joukko naisia. Olen Kouroksen kanssa samaa mieltä siitä, että meidän tulee tunnustaa se tosiasia, että uskonto merkitsee miljoonille ihmisille todella paljon – jopa niin paljon, että he ovat valmiita luopumaan oikeuksistaan uskonnon vuoksi. On otettava huomioon kuitenkin myös se, että miljoonat naiset todella elävät sharian alla vastoin tahtoaan. Voiko olla ainoastaan islamilaisten maiden oman harkinnan varassa, kuinka epäoikeudenmukaisia ja syrjiviä käytäntöjä näissä maissa toteutetaan, vai pitäisikö länsimaiden edesauttaa islamin naisten vapautumista, kuten somalialaiskirjailija Ayaan Hirsi Ali essee-kokoelmassaan *Neitsytbäkki* (2005) vaatii?

Oli mitä mieltä tahansa siitä, millaisia käytäntöjä voimme hyväksyä muslimimaissa – tai onko länsimailla edes oikeutta ottaa kantaa tilanteeseen tai ”hyväksyä” muiden elämäntapoja – on eri asia, levitetäänkö näitä käytäntöjä muihin maihin. Väistämättä kuitenkin joudutaan ottamaan kantaa ei-länsimaiden sosiaaliin, kulttuuriin ja uskonnollisiin käytäntöihin, sillä ne vaikuttavat epäsuorasti myös länsimaissa lisääntyvän maahanmuuton myötä.

”Maassa maan tavalla”, olisi naiivissa yksinkertaisuudessaan hyvä lähtökohta maahanmuutto- ja monikulttuurisuuspolitiikalle, sillä silloin lait ja normit olisivat valtion sisällä kaikille samat ja elämä olisi ennakoitavaa ja sujuvaa. Niinkin arkipäiväinen ajatus kuin se, että maailma koostuisi valtioista, joissa jokaisessa noudatettaisiin yhdenlaisia tapoja – tai edes yhtä lakia – näyttäytyy erittäin radikaalina, ja lähes mahdottomana, nykyisen monikulttuurisuutta tavoittelevan politiikan aikakaudella.

Voidaan argumentoida, että ilman näitä meidän näkökulmastamme primitiivisiä tapoja, joita ollaan yhä enemmän vaatimassa tai ainakin suvaitsemassa myös länsimaissa lisääntyvän muslimiväestön johdosta, maahanmuuton määrä olisi paljon pienempi ja siten tekisi alkuperäisen kysymyksen moraalisesti arveluttavien kulttuuristen tapojen

hyväksynnästä merkityksettömän. Sillä voidaanhan aiheesta väittää, että juuri nuo kulttuuriset tavat, joita länsimaihin ollaan tuomassa, ovat islamilaisten maiden kehityksen suurimpia esteitä.

Islamilaisten maiden alikehittyneisyys muun muassa taloudellisen, tieteellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen saralla johtuu nimittäin ainakin osittain siitä, että naisia, joita väestöstä on noin puolet, sorretaan ja alistetaan eikä heille anneta samoja oikeuksia kuin miehille. Liberalismin kehitykseen voimakkaasti vaikuttanut filosofi J.S. Mill (2013) kirjoitti vuonna 1869 teoksessaan *The Subjection of Women*, että naisten epätasa-arvoa tukevat kulttuuriset käytännöt ovat paitsi itsessään väärin, myös inhimillisen kehityksen suurin este. Kun puolet työvoimasta on uskonnollisista tai kulttuurisista syistä pois työelämästä ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta, kodin, kulttuurin ja uskonnon vankina, yhteiskunnan kehitys lamaantuu.

Erityisen tärkeää tämä on huomata silloin, kun länsimaissa ollaan vaatimassa näiden täysin epätasa-arvoisten käytäntöjen hyväksymistä. Eiväthän länsimaalaisetkaan halua palata aikaan, jolloin naiset eivät saaneet käydä töissä tai opiskella. Täytyy myös havaita se, että ne ihmiset, jotka kärsivät ryhmäoikeuksista länsimaissa, kuten epäoikeudenmukaisen sharia-lain käyttöönotosta, ovat niitä, jotka kärsivät samoista asioista entisissä kotimaissaan ja jotka pakenivat juuri näitä alistavia epäoikeudenmukaisia käytäntöjä Eurooppaan.

MONIKULTTUURISET HUIVIT, ASUNNOT JA UIMAVUOROT

Islamin kenties näkyvimpiä ja usein kiisteltyjä symboleita ovat naisten käyttämät erilaiset hunnut ja huivit. Näitä ovat usein värikkäät ja kauniit, *khimar*-tyyppiset hiukset peittävät huivit, kasvot silmiä lukuun ottamatta verhoavat *niqab* -kasvohunnut ja länsimaissa harvinaisemmat

mutta esimerkiksi Afganistanissa yleiset siniset, verkkokuvioiset kasvot kokonaan peittävät *burkhat*.

Useat musliminaiset osoittavat islamilaisuuttaan pukeutumalla. Sylvia Akar ja Tuula Sakaranaho (2004: 184) kirjoittavat islamia ja ihmisoikeuksia käsittelevässä teoksessa, että huivin käytölle on monenlaisia motiiveja. Jotkut käyttävät huivia osoittaakseen olevansa muslimeita, toisille taas huivilla on poliittista sanomaa. Osa naisista puolestaan käyttää huivia siksi, että he kokevat siihen sosiaalista painetta.

Akarin ja Sakaranahon (2004: 185) mukaan *hijab* tarkoittaa paitsi peittävää pukeutumista, joka jättää paljaaksi vain kädet ja kasvot, myös tietynlaista käyttäytymiskoodistoa. Siihen kuuluu miesten ja naisten eristäminen toisistaan eli segregaatio. Näin ymmärrettynä huntu ei olekaan pelkkä vaate, vaan *aate*. Tämä miesten ja naisten välisen segregaatian vaatimus islamissa näkyy myös muualla muslimien elämässä.

Länsimaissa keskustelu islamilaisesta pukeutumisesta kulminoituu usein kysymykseen voiko musliminainen peittää kasvonsa hunnulla. Oikeutta tähän on puolusteltu sillä, että vapaassa yhteiskunnassa ihmisellä tulee olla oikeus pukeutua miten haluaa. Jos ja kun huntu onkin vallankäytön väline eikä siihen pukeutuvan ihmisen vapaaehtoisuuden astetta voi varmuudella tietää, on perustelu riittämätön. Voidaan myös argumentoida, että ihminen tulee voida tunnistaa ja hänen kasvojensa pitää siksi olla näkyvillä riippumatta siitä, onko kyseessä muslimi vai ei. Liberaalista näkökulmasta kasvot paljastavat huivit voidaankin kenties hyväksyä, mutta huivista pitäisi tarvittaessa luopua esimerkiksi työpaikoilla. Ruotsissa jopa poliisit saavat käyttää huivia ja myös Suomessa vastaavaa oikeutta on väläytelty.⁹

Muslimien pukeutumista huiveihin ja huntuihin on aika ajoin verrattu esimerkiksi naisten korkokenkien käyttämiseen. Molemmat tapahtuvat näennäisesti omasta vapaasta tahdosta, mutta käytännössä sosiaalinen paine johtaa kyseisten vaatekappaleiden käyttämiseen. Muslimien

pukeutuminen huiveihin on kuitenkin astetta radikaalimpaa, sillä usein musliminaiset pukeutuvat joko aina huiviin tai eivät käytä sitä lainkaan. Esimerkiksi Yleisradion Silminnäkijä¹⁰ ohjelmassa musliminainen kertoi aina halunneensa poliisiksi, mutta joutui luopumaan haaveestaan sillä poliisit eivät saa työaikana käyttää huiveja. On hankala kuvitella tilannetta, jossa nainen ei voisi luopua korkokengistään, mikäli työpaikalla niitä ei saisi käyttää. Vaikka molemmissa tapauksissa olisikin kyse ulkopuolisesta painostuksesta, uskonnon – ja siten huivien – tapauksessa tuo painostus on merkittävästi voimakkaampaa. Eihän länsimaiden kaduillakaan näy nuoria miehiä, jotka pakottavat naiset pukeutumaan korkokenkiin, mutta islamilaisissa maissa ”huntupoliisit” ovat valitettavasti hyvin yleisiä.

Helsingin Sanomat uutisoi 12.1.2015, että muslimiperheille sopivia koteja ei Suomessa juuri rakenneta.¹¹ Uutisjutun mukaan vuonna 2010 tehtiin maahanmuuttajien asumisen suunnittelun avuksi ideakortti, jossa kerrotaan islaminuskon vaikutuksesta asumiseen. Kortti ei ole virallinen, mutta se on tarkoitettu keskustelun avaukseksi. Ideakortin mukaan muslimien asumisessa tulisi ottaa huomioon muun muassa se, että naiset voivat tarvittaessa välttyä miesten katseilta. Esimerkiksi nainen voi laittaa ruokaa ilman huivia, mutta silloin keittiön tulisi olla suljettu tila. Jos perheeseen puolestaan tulee vieraita, olisi miesten hyvä käyttää omaa sisäänkäyntiä asuntoon. Kortin ohjeet laatinut kaupunkimaantieteen tutkija Hanna Dhalmann korostaa, ettei ohjeiden ole tarkoitus vaatia maahanmuuttajille erityisasuntoja. Dhalmannin mukaan asuntorakentamisessa olisi kuitenkin hyvä tehdä joustavia ratkaisuja, jotka sopivat mahdollisimman monelle.

Tutkimuksissa on todella havaittu, että muslimeille kodin ja tilojen jakautuminen sukupuolen mukaan asettaa tiettyjä vaatimuksia asunnon pohjaratkaisulle. Tai ehkä paremmin sanottuna, muslimit vaativat uskontoon tai kulttuuriin perustuen tietynlaisia asuntoja. Hanna Dhal-

mannin tutkimuksessa (julkaistu nimellä Virtanen 2008) käsiteltyjen viranomaishaastattelujen mukaan nämä vaatimukset johtavatkin toisinaan esimerkiksi somalien kieltäytymiseen heille tarjotuista asunnoista. Tässä ollaan taas kollektiivisten oikeuksien vaatimusten lähteillä. Koska he ovat muslimeja, heille kelpaa vain tiettytyyppiset asunnot, on ilmeisesti ajatus monikulttuuristen asuntojen takana. Näin tasa-arvon vaatimuksesta tuleekin vaatimus *etuoikeuksista*, kun yhteiskunnan tulisi rakennuttaa islamin uskoisille sopivat asunnot sen sijaan, että muslimit sopeutuisivat suomalaisiin asuntoratkaisuihin.

Muslimimaahanmuuttajien kulttuurin varjolla on vaadittu muitakin erityisoikeuksia kuten omia uimavuoroja musliminaisille. Apulaisoikeusasiamies linjasi vuonna 2009 etteivät musliminaisten omat uimavuorot julkisissa uimahalleissa ole syrjintää.¹² Apulaisoikeusasiamiehen mukaan uimavuoroilla edistetään maahanmuuttajanaisten kotoutumista. Omia uimavuoroja musliminaisille on järjestetty ainakin Jakomäen uimahallissa. Vuodesta 2011 alkaen kyseinen uimavuoro on lopetettu ja uimavuoroa on sen sijaan tarjottu kaikille naisille.

Näyttäisi siltä, että liberalismiin tunnuslause ei enää olekaan vapaus vaan suvaitsevaisuus. Hännikäinen ja Melender (2012: 13) kirjoittavat suvaitsevaisuuden tarkoittavan kaikessa banaaliudessaan sitä, että erilaisia ihmisiä ja ihmisryhmiä tulee *sietää*, vaikkei kaikista heidän tavoitakaan tai näkemyksistään pitäisi. Edellä mainitun esimerkin kohdalla se lisäksi tarkoittaa sitä, että vallitsevan yhteiskunnan pitää tukea muslimien asumista rakentamalla heille sopivia asuntoja ja varaamalla omia uimavuoroja. Pelkkä sietäminenkin ei näytä riittävän, vaan yhteiskunnan on tarjottava nämä mahdollisuudet kulttuurin harjoittamiseen.

Eivät maahanmuuttajat useinkaan itse ole vaatimassa erityiskohtelua, vaan sitä heille vaativat usein kantaväestöön kuuluvat tahot, jotka ovat huolissaan maahanmuuttajista. Hännikäinen kutsuu heitä tiedostajiksi:

”*Tiedostaja ei ole sielultaan poliisi tai väärä peli, vaan peruskoulun kansankynttilä tai lastentarhantäti. Hän jakaa ihmiset syyllisiin, uhreihin ja passiivisiin ja kohtelee heitä kuin ammattikaitsija lapsikatrasta. Uhreina pitämiään hän holhoaa, paapoo ja lahjoo, kun taas kurittomia syyllisiä pitää torua ja ubkailla – ei kuitenkaan piiskata, sillä se ei ole edistyksellisten kasvatustoppien mukaista. (Hännikäinen 2011: 26–27).*

Voi olla, että tiedostajat ovat oikeassa ja muslimit eivät todellakaan halua uida muiden kuin muslimien keskuudessa, mutta silloin olisi oikeudenmukaista, että he oman vakaumuksensa vuoksi yksinkertaisesti olisivat käymättä uimahalleissa – tai luopuisivat vakaamuksestaan. Julkisrahoitteisten palveluiden käyttö tulee mahdollistaa kaikille, eikä kulttuurin tai uskonnon perusteella tule syrjiä palveluiden käyttäjiä. Muslimien oma uimavuorohan tarkoittaa sitä, että ei-muslimi ei saa silloin uimahallissa uida. Toisin kuin vaikkapa oikeus huivien käyttöön, uimavuorot ovat siis nollasummapeliä kuten positiivinen syrjintä työhönotossa: toisen hyöty on toisen haitta.

Tietysti voidaan sanoa, että yksi uimavuoro on täysin merkityksetön ja pieni asia, josta ei kenenkään kannattaisi mieltänsä pahoittaa. Myös Jussi Halla-aho (2009: 386) kirjoitti muslimien omien uimavurojen olevan periaatteellinen, ei käytännöllinen ongelma: ”Miksi yhteiskunta ymmärtää ja tukee muslimien halua eristäytyä toisuskoisista?” Halla-aho kysyy. Onkin hankala ymmärtää kuinka muslimien eristäminen kanta-väestöstä edistäisi heidän integroitumista ympäröivään yhteiskuntaan.

Vastaavia erityisoikeuksia on otettu käyttöön muualla suuremmassa mittakaavassa. Britanniassa intialaiseen uskontoon kuuluvat sikhit saavat ajaa moottoripyörällä ja työskennellä rakennustyömailla ilman ky-

pärrä – päässään vain heidän uskonnolleen tyyppinen turbaani. Kyse ei siis suinkaan ole uimavuorosta vaan siitä laajemmasta käsityksestä, jonka mukaan on oikein antaa erityisvapauksia ja -oikeuksia uskonnon perusteella – joskus jopa turvallisuuden ehdoilla. Nämä ryhmille annettavat erityisvapaudet ovat kuitenkin vain vapauden irtovikuvia, sillä ne peittävät varjoonsa yksilön todelliset tarpeet ja halut oman itsensä toteuttamiseen. Perustuuhan ihmisten kohtelu tällaisessa ajattelussa vain siihen, mihin ihmisryhmään he ovat sattuneet syntymään.

Kun islam eristää naiset kotiin, se eristää heidät samalla länsimaisista vaikutteista. Hedelmien jäljitelmät eivät tee ketään kylläisiksi, eivätkä vapauden irtovikuvat mahdollista onnellisuuden tavoittelua. Ihmisillä pitää olla aito mahdollisuus tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja, mutta yhteiskunnan ei tule tarjota niin kutsuttuja monikulttuurisia uimavuoroja tai asuntoja mikäli omista uskonnollisista tavoista ei olla lainkaan valmiita joustamaan. Joskus meidän tulee kovasanaisestikin tuomita ne kulttuuriset tavat, jotka estävät todellisen vapauden ja ihmisten yhtäläisen kohtelun toteutumisen.

SEKSUAALIVÄHEMMISTÖJEN ASEMA ISLAMISSA

Musliminaiset ja -tytöt eivät ole ainoita, jotka joutuvat islamin (väki) vallan kohteeksi. Euroopasta on kantautunut huolestuttavia uutisia seksuaalivähemmistöihin kohdistuvasta väkivallasta ja vihasta, jota tehdään islamin uskon nimissä. Helsingin Sanomien toimittaja Kaisa Viitanen raportti keväältä 2013 kertoo Euroopan vapaamielisimpänä maana pidetyn Hollannin tilanteesta.¹³

”Viime vuosikymmenen aikana aiempaa useampi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluva amsterdamilainen on joutunut uhkailluksi tai jengiläisten pahoinpitelemäksi”, Viitanen kirjoittaa. Homoja uhkail-

laan ja heitä pahoinpidellään Amsterdamin kaduilla keskellä kirkasta päivää. Heidä ahdistelevat marokkolaistaustaiset nuoret miehet, jotka sanovat noudattavansa Koraanin oppeja.

Perinteisesti homot ja lesbot ovat matkustaneet Hollantiin rentoutumaan, juhlimaan ja osallistumaan Pride-kulkueisiin. Maa on kuuluisa vapaamielisyydestään, laillistihan se ensimmäisenä valtiona maailmassa homoavioliitotkin. Nykyisin seksuaalivähemmistöihin kuuluvia turisteja kehotetaan jopa välttämään käsi kädessä kävelemistä. Mutta miksi ilmapiiri homoja kohtaan on Hollannissa koventunut?

Helsingin Sanomien raportissa kerrotaan Hollannin poliisin tuntevan pahantekijät hyvin. ”Katuväkivallasta vastaavat pääosin 17–24-vuotiaat Hollannissa syntyneet marokkolaistaustaiset nuoret miehet. Monet kiinni jääneet nyrkinheiluttajat väittävät noudattavansa Koraanin oppeja ja vastustavansa homoutta.” kirjoittaa Viitanen.

Amsterdam ei ole ainoa paikka, jossa maahanmuuttajataustaiset nuoret suhtautuvat seksuaalivähemmistöihin vihamielisesti. Saksalaislehti Die Welt kertoi kesällä 2007, että Hampurin perinteisessä homo-kaupunginosassa St. Georgessa homojen pahoinpitelyt olivat lisääntyneet merkittävästi maahanmuuttajien muutettua kaupunginosaan.¹⁴ Kaupunkiin on muodostunut asuinalueita, joissa homot eivät uskalla enää liikkua. Münchenissa vuonna 2008 maahanmuuttajien vakivalta homoja kohtaan kärjistyi niin, että poliisi piti asiasta erillisen tiedotustilaisuuden.

Kovin vähän on tutkittu sitä, miten vähemmistöt suhtautuvat toisiin vähemmistöihin. Jera ja Jyri Hänninen (2010: 131) arvelevat, että synnä saattaa olla ajatus, jonka mukaan vähemmistöön kuulumisen tarkoittaa automaattisesti muiden vähemmistöjen suvaitsemista. Seksuaalivähemmistöjen suhtautuminen uskontoihin, erityisesti islamiin, on kuitenkin nuivaa. Filosofi, homoseksuaali ja maahanmuuton kriitikko Jukka Hankamäki (2010) kirjoittaakin seuraavasti:

” [O]n järjetöntä vaatia, että esimerkiksi homojen pitäisi hyväksyä maahanmuutto sillä perusteella, että kuulumme eräaseen toiseen (kansalliseen) vähemmistöön syntyperäisinä suomalaisina. (...) Meiltä vaadittaisiin tällöin kaiken suvaitsemista hintana siitä, että kuulumme yhteen vähemmistöön. Tämä on kuitenkin epäjohdonmukaista ja johtaisi muun muassa siihen, että meidän täytyisi hyväksyä myös islam, vaikka islam ei hyväksykään meitä.”

Joskus islamin väkivaltaisuudesta puhuttaessa asiantuntijat korostavat, että islam ei ole vihamielinen uskonto vaan se suhtautuu rakkaudella myös naisia, seksuaalivähemmistöjä ja muita uskontoja kohtaan. Väitteiden esittäjien mukaan fundamentalistit ovat vain vääristäneet Muhammedin opetukset omaan kiihkoiluunsa sopiviksi. On kuitenkin yhdentekevää, mikä islamin oikea opetus tai tulkinta on. Homoja hakaava muslimi ja vihaa lietsova imaami ovat mielestään aina oikeassa, Allahin asialla.

Sananvapaus uhattuna?

Tammikuun seitsemäntenä päivänä 2015 ranskalaisen Charlie Hebdo satiirilehden toimitukseen hyökkäsi joukko nuoria maahanmuuttajataustaisia miehiä aseinaan rynnäkkökiväärit. Kaikkiaan kaksitoista ihmistä sai surmansa terrori-iskussa. Vastuun teoista otti islamilainen terroristijärjestö Al-Qaida. Iskun motiivina pidettiin satiirilehden aiemmin julkaisemia Muhammed-pilakuvia. Poistuessaan surmapaikalta tekijöiden kerrottiin huutavan: ”Olemme kostaneet profeetan puolesta”. Profeetta Muhammedin kuvan teko on islamissa kielletty.

Isku tuomittiin yleisesti ja se koettiin hyökkäykseksi sananvapautta vastaan. Iskujen uhrien muistoksi ja sananvapauden puolustamiseksi järjestetyille marssille osallistui Pariisissa ennätyselliset puolitoista miljoonaa ihmistä. Suomea paikalla edusti pääministeri Alexander Stubb (kok.). Lähipäivien aikana ympäri Eurooppaa poliitikot ottivat kantaa sananvapauden puolesta. Suomen ulkoministeri Erkki Tuomoja (sd.) totesi Helsingin Sanomissa¹⁵, että oikea reaktio tapahtumiin ei ainakaan ole vaikeneminen:

”*Terroriin ei voi vastata sillä, että annetaan terroristeille periksi. Sananvapauteen ja lehdistönvapauteen kohdistuvat uhkailut ja toimet ovat ehdottomasti tuomittavia. On tärkeää, ettei sellaiselle anneta periksi.*”

Charlie Hebdon iskuilla oli vaikutusta myös kotimaan politiikkaan. Vihreiden puheenjohtaja Ville Niinistö twiittasi Ranskan terrori-iskujen jälkeen ehdotuksensa suomalaisen lainsäädännön muutoksesta.¹⁶

”*Suomessa on yhä jumalanpilkka rikoslailla kiellettyä. Kumotaan se. Sananvapaus on vapaan yhteiskunnan perusta. Uskontojakin saa arvostella.*”

Reaktiot olivat odotettuja, sillä länsimaalaisten on lähes mahdotonta käsittää, miksi kukaan tappaisi ihmisiä pilapiirrosten takia. Tutkija Janne Saarikivi analysoi asiaa Helsingin Sanomien kolumnissa¹⁷ näin:

”*Kulttuurit ja kielet käsitteineen muodostavat niin itä- kuin länsimaissa jokaisen katseen eteen hämärtävän burkhan, jonka lävitse näemme maailman. Piirrä kokeeksi pilakuva profeetta Muhammedista. Helppoa kuin heinänteko: parta, turbaani, likaisen viiksisvallun olemus. Maailmassa on miljardi ihmistä, joille Muhammed ei ole vitsi. He ovat kasvaneet kulttuurissa, joissa ihmisen kuvaaminen on kielletty, profeetan pilakuvasta puhumatta.*”

On helppoa väittää pilapiirroksista loukkaantuvan muslimin olevan herkkänahkainen kuin sadun prinsessa. ”Kyseessä on vain pilakuva, miksi siitä hermostut?” -tyyppinen argumentointi ei kuitenkaan auta, kun ihminen on koko elämänsä elänyt kulttuurissa, jossa kyse ei suinkaan ole pilakuvasta, vaan jostain paljon tärkeämmästä. Eri kulttuurien ja uskontojen ero tiivistyykin hyvin pilakuvissa. Toisille täysin merkityksetön asia voi olla toisille kirjaimellisesti elämän ja kuoleman kysymys. Merkillepantavaa on myös se, että puhtauden vaalijoita ei ole ainoastaan ääriyhmien joukossa, vaan myös tavalliset muslimit uskovat ja noudattavat Koraaniaan. Näin erilaisten ihmisten yhteiselosta tulee hankalaa, kun vieraat ihmiset loukkaantuvat meille täysin harmittomista asioista – niin kovasti, että ovat jopa valmiita tappamaan aatteensa puolesta. Elämä olisi helpompaa ja yksinkertaisempaa, mikäli edes perusoikeuksista kuten sananvapaudesta tai naisten asemasta eri tavoin ajattelevat ihmiset eläisivät erillään toisistaan. Tämä on yksi nykyisen maahanmuuttokritiikin avainajatuksista.

Jussi Halla-aho (2009: 247) ilmaisee toiveensa samasta näin:

”*Haluan ymmärtää naapureitani, pubuttiin sitten kielestä, tavoista tai elekielestä. Se tekee elämästä ja yhteiselosta jouhevaa ja ennakoitavaa. Konfliktittomuus ja ympäristön ennakoitavuus antaa minulle (ja naapureilleni) mahdollisuuden keskittyä elämään omaa elämääni. Uskoisin useimpien ihmisten tuntevan samalla tavoin.*”

Mikäli ihminen ei voi tietää, mistä mahdollisesti meille arkipäiväisestä asiasta vieras ihminen saattaa suuttua, jopa niin perusteellisesti, että on valmis väkivaltaan, elämästä tulee jatkuvaa varuillaanoloa ja pelkäämistä.

Pienemmät kulttuurien väliset konfliktit näkyvät esimerkiksi ihmisten käsityksessä kättelemisestä. Muslimikulttuurissa vastakkaisen sukupuolen edustajia ei ole tapana kätellä, mutta meillä se on arkipäivää. Valitetavasti päivittäinen ihmisten välinen kanssakäyminen on muuttumassa – ja on pitkälti jo muuttunut – ongelmalliseksi, kun on vaikea tietää, onko käden ojentaminen tervehdykseksi kohteliaisuus vai loukkaus.

Olli Löytty (2008: 125) kirjoittaakin ”monikulttuurisen tiedonhallinnan merkityksestä” ja siitä, että emme enää elä yhteiskunnassa, jossa voisimme ennakoida toistemme käytöstä: ”Useissa tilanteissa on toki tarpeellista osata kuvitella, miten jossakin muualla maailma nähdään, miten erilaiset ihmiset määrittelevät paikkansa ja suhteensa ympäristöön. Mutta se ei riitä, sillä meidän on kyettävä myös jonkinasteiseen kaaoksen hallintaan, liian ja epäjärjestyksen sietämiseen.”

Kun Jussi Halla-aho tuomittiin vuonna 2012 korkeimmassa oikeudessa uskonrauhan rikkomisesta ja kansanryhmää vastaan kiihottamisesta, eivät vihreät silloin ottaneet kantaa lakipykälän poistamisen puolesta. Itse syyte Halla-ahoa vastaan tuli Vihreiden naisten jättämän tutkintapyyntö perusteella. Silloinen Vihreiden naisten puheenjohtaja Heli Järvinen kertoikin olleensa tuomiosta ”hirveän tyytyväinen”¹⁸. Omasta mielestäni tuomio oli epäoikeudenmukainen ja turha. Halla-ahosta tehtiin vain eräänlainen sananvapauden marttyyri. Tuomioistuinten ei suinkaan pitäisi lähteä mestaamaan blogikirjoittajia, sillä teräväkielinen katkaisee usein kaulansa aivan itse.

Tietysti puolueen sisällä käsitykset sananvapauden laajuudesta voivat ja saavat vaihdella aivan kuten ne vaihtelevat muissakin asioissa. Toisaalta on mahdollista, että Vihreä liitto on aidosti muuttanut kantansa koskien jumalanpilkkasäädöksiä. Epäilemättä kuitenkin ilmapii-ri on viime vuosina ollut sellainen, ettei Charlie Hebdon julkaisemia pilakuvia olisi yksinkertaisesti voitu julkaista Suomessa ilman julkista paheksuntaa. Vapaa-ajattelijat huomautti, että Charlie Hebdo -lehden

toiminta olisi Suomessa jumalanpilkkalain vuoksi jopa rikollista.¹⁹

Moraalista paheksuntaa esitettiin jo aiemmin, kun tanskalainen sanomalehti Jyllands-Posten julkaisi profetta Muhammedista tehtyjä pilakuvia vuonna 2005. Ulkoministeri Erkki Tuomioja, joka Charlie Hebdon jälkeen puolusti voimakkaasti sananvapautta, kirjoitti verkkosivuillaan helmikuussa 2006: ”Nyt ei todellakaan ole aika, jolloin kannattaa ehdoin tahdoin kärjistää suurten kulttuurien ja uskontokuntien keskinäisiä epäluuloja tai provosoida hihhuleita, puolin tai toisin.” Pari päivää myöhemmin Tuomioja totesi: ”Mediassa tietynlainen itseymmärrys olisi paikallaan, mutta itesesensuuria en suosittele. Jyllands-Postenin menettely [julkaista pilakuvat] oli typerää”.

Sensuuria on harjoitettu myös Suomessa. Oululaisen pilapiirtäjä Ville Rannan pilasarjakuva profetta Muhammedista hyllytettiin Kaltio-kulttuurilehdestä. Jo julkaistu sarjakuva otettiin pois Kaltion verkkosivulta, ja kuvan poistamista vastustanut päätoimittaja Jussi Vilkuna joutui eroamaan. Ranta oli tavallaan jo sensuroinut itse itseään, sillä sarjakuvassa Muhammed esiintyi naamari kasvoillaan keskustelemassa pilapiirtäjän kanssa uskonnon ja sananvapauden suhteesta.

Rannan siveltimen ruoska kohdistui samalla myös poliitikkoihin. Sarjakuvassa silloiset ministerit Matti Vanhanen ja Erkki Tuomioja sekä presidentti Tarja Halonen polttavat Tanskan lipun, rukoilevat Allahia ja toteavat tärkeintä olevan sen, etteivät muslimit suutu heille. ”Saatanan pelkurit!” toteaa sarjakuvataiteilija. Rannan asenteen pääministeri Vanhasta ja presidentti Halosta kohtaan ymmärtää hyvin, kun muistetaan, että molemmat tuomitsivat julkisesti Muhammed-kuvien julkaisun suomalaisilla verkkosivuilla.²⁰ Niinpä niin, tärkeintä tuntuu olevan vain, ettei kukaan loukkaannu eikä suomalaisia vain luulla rasisteiksi.

Ketkä ovat rasisteja, ketkä rasismin uhreja?

Oulun yliopiston sosiologian professori Vesa Puuronen (2011) käsittelee Suomessa tapahtuvaa rasismia kirjassaan *Rasistinen Suomi*. Puuronen tulkitsee teoksessaan rikostilastoja siten, että somalialaisilla, turkkilaisilla, iranilaisilla ja afganistanilaisilla on moninkertainen riski joutua rasististen rikosten uhriksi muihin kansalaisuuksiin verrattuna. Tämän Puuronen havaitsee aivan oikein vertaamalla rikosten määrää Suomessa asuviin kyseisten valtioiden kansalaisten lukumääriin.

Puuronen ei kuitenkaan ota kantaa siihen, ketkä rasistisia rikoksia tekevät. Hän olettaa itse – tai ainakin antaa lukijan ymmärtää – että rasistisiin rikoksiin syyllistyvät juuri suomalaiset. Samassa yhteydessä Puuronen (2011: 173–174) nimittäin siteeraa Magdalena Jaakkolan (2005) tutkimusta suomalaisten maahanmuuttoasenteista, ja toteaa itse, että rikoksen uhriksi joutumisen todennäköisyys on kääntäen verrannollinen ryhmän asemaan Suomen etnisessä hierarkiassa. Jaakkolan tutkimuksen mukaan vähiten suosittuja maahanmuuttajia ovat suo-

malaisten mielestä juuri ne, joihin kohdistuu suhteessa eniten rasistisia rikoksia. Näin lukijan mielessä syntyy ajatusketju, jonka mukaan useimmin rasististen rikosten uhreiksi joutuvat muun muassa juuri somalialaiset, afgaanit ja arabit, *koska* he ovat suomalaisten mielestä vähiten haluttuja maahanmuuttajia. Tämä on uskottavalta kuulostava päätelmä ja jopa ainakin osittain todenmukainen, sillä miksi ihmeessä suomalaiset rasistit hyökkäisivät haluttujen maahanmuuttajien kimppuun.

Tilastoja rasistisista rikoksista voidaan kuitenkin tulkita vielä pidemmälle. Nimittäin myös rikosten tekijöiden kansalaisuus tilastoidaan, vaikka Puuronen ei tuo sitä esiin. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisussa (Lehti ym. 2014: 82) on ilmaistu, että vaikka afrikkalaisten pahoinpitelijät ovat usein syntyperäisiä suomalaisia Lähi-idästä kotoisin oleviin maahanmuuttajiin kohdistuneiden rasististen pahoinpitelyrikosten tekijöiden niukka enemmistö (51 %) on kotoisin samalta alueelta kuin uhrinkin. Ainakin tiettyihin maahanmuuttajaryhmiin kohdistuva rasistinen rikollisuus onkin siis huomattavilta osin maahanmuuttajien keskinäisiä rikoksia eikä suinkaan suomalaisen kantaväestön rasistisia hyökkäyksiä maahanmuuttajia kohtaan (51 % on kovin paljon ottaen huomioon, että maahanmuuttajien määrä Suomessa on vain muutamien prosenttien luokkaa).

Tutkimuksessa todetaankin, että ”pääsy afrikkalaisten ja Lähi-idästä kotoisin olleiden siirtolaisten poikkeuksellisen korkealle pahoinpidellyksi joutumisriskille oli *väestöryhmien sisäinen rikollisuus*” (Lehti ym. 2014: 68, kursiviivi lisätty). Tämä tulee ilmi jo tutkimuksen tiivistelmässä – vaikka media ei tästä havainnosta kovin ahkerasti uutisoinutkaan – jossa todetaan, että ”korkean rikollisuusriskin ryhmissä huomattava osa rikollisuudesta oli ryhmien sisäistä.” Tältä osin tulee kyseenalaistetuksi oletus suomalaisten yleisestä ja väkivaltaisesta rasismista.

Myös juutalaisvastaisuutta pidetään perinteisesti valkoiseen kantaväestöön kuuluvien – lähinnä skinheadien – ideologiana ja rasismin

osoituksena. Viime aikoina Euroopassa on kuitenkin noussut niin sanottu uusi antisemitismi, jossa juutalaisvastaisuutta osoittavatkin muslimit.

Ranskan juutalaisyhteisön johtaja Roger Cukierman totesi, että nykyisin kaikki juutalaisvastainen väkivalta on nuorten muslimien tekemää.²¹ Myös Ruotsissa juutalaiset kokevat uhkan olevan juuri islam, ei suinkaan äärioikeisto. Etelä-Ruotsissa asuva opettaja Henrik Grynfeld kertoi Yle Uutisille²² jopa harkitsevansa paluuta syntymämaahansa Puolaan, koska juutalaisten asema on käynyt Malmössä niin hankalaksi. Ruotsin yleisradioyhtiö SVT teki tammikuussa 2015 dokumentin juutalaisvastaisuudesta.²³ Dokumentissa ruotsalainen toimittaja tekeytyi juutalaiseksi ja käveli Malmön maahanmuuttajavaltaisilla kaduilla juutalaisille tyypillinen kipa päässään. Hänelle huudeltiin juutalaisvastaisia kommentteja ja häntä kehoitettiin häipymään alueelta oman turvallisuutensa vuoksi. Ranskassa israelilainen toimittaja toisti saman kokeen Pariisin kaduilla.²⁴ Myös hänelle huudeltiin törkeyksiä ja toimittajan päälle syljettiin.

Hollantilaisessa tutkimuksessa (Tolsma 2009) verrattiin kantaväestön sekä marokkolaisten ja turkkilaisten maahanmuuttajien suhtautumista kulttuurien välisiin avioliittoihin. Myönteisimmin eri kulttuurien välisiin liittoihin suhtautui hollantilainen kantaväestö. Huolestuttavaa tutkimuksessa oli se, että koulutustason nousu ei vaikuttanut maahanmuuttajien asenteisiin.

Rasismi ei siis suinkaan ole vain länsimaiseen kantaväestöön kuuluvien ideologia tai ennakkoluulo, vaan rasistisia asenteita ja käyttäytymistä on nähtävissä yhä enemmän myös maahanmuuttajien, erityisesti muslimien keskuudessa

Väestöennusteista ja maahanmuuttajien keskittymisestä

Maahanmuuttokriitikoiden hurjimpien näkemysten mukaan Eurooppa muuttuu muslimienemmistöiseksi jo parin vuosikymmenen aikana. Nämä pahimmat ennusteet Euroopan islamisoitumisesta ovat pahasti liioiteltuja eivätkä ne ole millään tavoin todennäköisiä tai uskottavia väestökehityksen linjoja (ks. esim. Saunders 2012).

Muuttovaiheessa maahanmuuttajien perheet ovat suuria, ja usein yhden turvapaikanhakijan mukana tulee lukuisia perheenjäseniä. Esimerkiksi Suomeen tulee yhtä turvapaikanhakijaa kohden keskimäärin viisi henkilöä perheenyhdistämisen kautta. Kokoomuspoliitikko Arto Satonen väitti Aamulehdessä, että parhaimmillaan – tai pahimmillaan – yhden turvapaikan saaneen henkilön kautta Suomeen kerrotaan tulleen 42 henkilöä.²⁵ En ole saanut vahvistusta tälle väitteelle, mutta epäilyt perheenyhdistämiskäytännön hyväksikäytöstä ovat varsin aiheellisia. Muun muassa Helsingin Sanomissa kiinnitettiin vuonna 2010 huomiota Somaliasta tulleiden turvapaikanhakijoiden ottolasten

suureen määrään.²⁶ Merkille pantavana viranomaiset pitivät sitä, että noin 70 % näistä ”ottolapsista” oli tyttöjä. Voidaan epäillä, että tällaisia järjestelmiä, joiden kautta luvan maassa oleskeluun saa pelkän väitetyn sukulaissiteen perusteella, käytetään häikäilemättä hyväksi. On arvioitu, että ottolapsina maahan saatetaan tuoda muun muassa muslimimiesten ”kakkosvaimoja”, kertoi maahanmuuttoviraston johtaja Helsingin Sanomille.

Muslimimaahanmuuttajien syntyvyysaste laskee jo seuraavassa sukupolvessa lähemmäksi Eurooppalaista tasoa. Varsinaista väestöräjähdyistä ei muslimien osalta siis tapahdu. Toisaalta myös toisen polven siirtolaisten syntyvyys on vielä kantaväestön syntyvyyttä suurempaa, joten nopea väestönmuutos on mahdollista varsinkin pienemmillä alueilla.

Keskellä Englantia sijaitsevan Leicesterin tilanne on kuin oppikirjaesimerkki tällaisesta nopeasta väestönmuutoksesta. Vuodesta 2011 lähtien yli puolet kaupungin asukkaista on ollut muita kuin kantaväestöä eli valkoisia brittejä.²⁷ Muutos on ollut nopeaa. Vielä 40 vuotta sitten maahanmuuttajia oli kaupungin asukkaista noin viisi prosenttia. Yhdessä sukupolvessa kokonaisen kaupungin väestö on muuttunut aivan toisenlaiseksi. On arvioitu, että tämän vuosikymmenen loppuun mennessä kantaväestö jää vähemmistöksi myös muissa perinteisissä brittikaupungeissa kuten Lutonissa, Sloughissa ja Birminghamissa.

Muslimit eivät kuitenkaan suinkaan muodosta Leicesterissäkään enemmistöä väestöstä, vaan kaupungin asukkaita on monista eri kulttuureista. Helsingin Sanomien artikkelissa vuodelta 2010 kerrotaan, että Leicesterissä puhutaan kaikkiaan yli 70 kieltä, kaksi kolmasosaa aikuisista ei osaa kunnolla lukea tai kirjoittaa englantia ja työttömyys on korkeampaa kuin muualla Britanniassa.²⁸ Samanlaisia esimerkkejä voi löytää muualta Euroopasta suuntaamalla katseensa vaikkapa Ranskan Marseilleen tai Alankomaiden Rotterdamiin, jossa enemmistöt ovat jäämässä vähemmistöiksi.

Muslimien maahanmuutto on muuttanut ja tulee jatkossa muuttamaan erityisesti Länsi-Euroopan väestörakennetta, vaikka valtiot eivät muslimienemmistöisiksi muuttuisikaan. Ongelmat tulevat esiin paljon ennen tätä niin kutsuttua islamisaatiota, Euroopan väestön muuttumista muslimienemmistöiseksi. Leicesterin kaltaisia kaupunkeja muodostuu valtioihin, joissa maahanmuuttajien osuus väestöstä on vain joitain prosentteja. Tämä johtuu maahanmuuttajaväestön sijoittumisesta samoille asuinalueille. Tiettyjen suurimpien kaupunkien maahanmuuttajaosuus noussee silloin merkittävästi suuremmaksi kuin kyseisen valtion maahanmuuttajien kokonaisuus antaa olettaa. Kun segregatiota tapahtuu paitsi valtion sisällä, myös kaupunkien sisällä, johtaa tämä siihen, että tietyillä asuinalueilla maahanmuuttajien – usein juuri muslimien – osuus väestöstä voi hyvinkin olla puolet. Tällöin tiettyjen kortteleiden ja kerrostalojen osalta puhutaan kenties lähes sadan prosentin maahanmuuttajaosuudesta.

Lähes kaikkialla Länsi-Euroopassa on käynnissä niin kutsuttu white flight -ilmiö, jossa länsimainen kantaväestö muuttaa hyvää vauhtia pois maahanmuuttajavaltaisilta asuinalueilta ja kehitys vain voimistuu. White flight on tullut viime vuosina tutuksi jo Suomessakin ja tutkijatkin myöntävät ilmiön olemassaolon (ks. esim. Vilkkama, Vaattovaara & Dhalmann 2013). Kyse ei siis suinkaan ole vainoharhaisten islamofobikoiden harhakuvittelusta, vaan todellisesta ilmiöstä, jolla on merkittäviä seurauksia. ”Valkoisten paossa” kantaväestö on saanut tarpeekseen maahanmuuttajien ja kantaväestön välisistä kulttuurisista konflikteista ja arkipäivän kohtaamisista ja he muuttavat muualle. Myös koulut ja päiväkodit täyttyvät vieraskielisistä ja vieraita tapoja noudattavista lapsista. Olli Löytty (2008: 118) kirjoittaa:

”*Nykyään koululuokat ovat eräänlaisia monikulttuurisuuden testauskenttiä, sillä missään muualla niin sanottu kantaväestö ja maahanmuuttajataustaiset ihmiset eivät ole päivittäin yhtä liki toisiaan. Kun monille aikuisille ulkomaalaiset ihmiset ovat vain tuttuja katukuvasta (...) suurimpien kaupunkien kouluissa monikulttuurisuus ei ole mikään tulevaisuuden näkymä. Jos jotkut ovat nykypäivänä monikulttuurisuuden asiantuntijoita, niin juuri koululaiset, jotka ovat jo päivähoidosta lähtien eläneet todeksi monikulttuuristuvaa yhteiskuntaa.”*

Hollantilaisessa tutkimuksessa (Tolsma ym. 2013) on havaittu, että kiusaamista kouluissa on sitä enemmän, mitä suurempi etnisen monimuotoisuuden määrä luokassa on. Valitettavasti tällä monikulttuurisuuden testauskentällä käykin usein niin, että häiriökäyttäytyminen yleistyy ja oppimistulokset laskevat, jolloin suomalaiset – ne jotka voivat – muuttavat pois alueille, joilla esimerkiksi opetus voidaan antaa vielä pelkällä suomen kielellä. Suomalaisten tutkijoiden (Vilkama, Vaattovaara ja Dhalmann 2013) sanavalinnoin poismuuton syyt ovat usein sosiaaliset ongelmat, turvattomuuden tunne tai suoraan: maahanmuuttajien liian suuri määrä.

Kun kantaväestö muuttaa pois alueilta, joille keskittyy maahanmuuttajia, millä perusteella maahanmuuttajat valikoituvat asumaan keskenään samoille alueille? Myös maahanmuuttajien asumissijoittamiseen vaikuttavat useat asiat. Ratkaisevia tekijöitä ovat muun muassa halpojen vuokra-asuntojen sijainti ja saatavuus, maahanmuuttajien oma halu ja kiinnostus asua muiden maahanmuuttajien kanssa sekä kantaväestön asenteet ja asumisvalinnat (ks. esim. Rasinkangas 2014). Vallalla

olevan käsityksen mukaan maahanmuuttajien keskittyminen tietyille asuinalueille on vain väliaikaista ja segregatio lievenee maahanmuuttajien taloudellisen ja sosioekonominen aseman parantuessa.

Maahanmuuttajaväestön keskittyminen ei kuitenkaan tule todennäköisesti pysähtymään myöskään Suomessa, vaan ilmiö tulee vain kiihtymään. Tähän vaikuttavia syitä ovat esimerkiksi islaminuskon rajoitteet, jotka estävät maahanmuuttajia sulautumasta valtakulttuuriin. Aiemmin jo käsiteltiin maahanmuuttajien halua asua pohjarakenteeltaan tietynlaisissa asunnoissa. Islam myös kieltää koron ottamisen, joten muslimimaahanmuuttajille asuntolainan ottaminen on ongelmallista tai jopa mahdotonta. Se taas estää omistusasunnon hankkimista, mistä johtuen kaupungin vuokra-asuntolähiöiden sydämistä ei ole tietä ulos.

Eräs keino etnisen segregaaion estämiseksi olisivat kiintiöt, jossa *kantaväestöön* kuuluville kiintiöitäisiin asuntoja maahanmuuttajavaltasilta asuinalueilta. Asunnon saisi helpommin ja nopeammin, kun tietty osuus asunnoista kiintiöitäisiin suomalaiselle valtaväestölle. Jos vähemmistökiintiöt eivät ole kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun vastaisia, kuten positiivisen syrjinnän kannattajat uskovat, ei myöskään kantaväestön suosiminen asuntopolitiikassa voi sitä olla, hehän ovat jo vähemmistöjä tietyillä alueilla. Esimerkiksi Britanniassa ja Alankomaissa on ollut käytössä kiintiöt, joilla on rajoitettu ulkomaalaistaustaisten muutto julkisiin vuokra-asuntoihin. Helsingin Sanomien uutisessa vuodelta 2005 kuitenkin todetaan, että Suomessa kiintiökäytäntö syrjisi maahanmuuttajia asuntojonoissa kantaväestöön nähden.²⁹

Tässäkin tapauksessa julkisen vallan tulisi toimia johdonmukaisesti. Jos maahanmuuttajien suosiminen kiintiöillä ei syrji epäoikeutetusti suomalaisia, ei suomalaisten suosiminenkaan voi syrjiä maahanmuuttajia. Filosofian professori Michael Sandel (2009: 178) kirjoittaakin:

”*Jos hyväksytään positiivinen syrjintä monimuotoisuusargumentin perusteella (...) oikeudenmukaisuuden kannalta nämä kaksi asiaa [kantaväestön tai etnisten vähemmistöjen suosiminen] kaatuvat tai kukoistavat yhdessä. Jos erilaisuus palvelee yhteistä hyvää, eikä ketään syrjitä vihan tai halveksunnan johdosta, tämänkaltaiset kiintiöt eivät loukkaa kenenkään oikeuksia.*”

Suomalainen kiintiöpolitiikka on yleisestikin epäjohdonmukaista ja epäoikeudenmukaista. Esimerkiksi opettajankoulutuksessa oli aikoinaan miehille 40 prosentin kiintiöt, mutta ne poistettiin vuonna 1989 tasa-arvolain myötä. Nykyisellään sukupuolikiintiöitä on käytössä vain sellaisilla aloilla, jotka luonnostaan muodostuisivat miesenemmistöisiksi, kuten kuntien luottamuselimissä, muttei naisvaltaisilla aloilla kuten opetuksessa.

Täytyy myös huomata, että maahanmuuttajat usein yksinkertaisesti haluavat asua toisten maahanmuuttajien keskuudessa, samoin kuin suomalaiset asuvat mielellään suomalaisten kanssa samoilla asuinalueilla. Ihmisillä on luontainen tarve ja halu olla tekemisissä kaltaistensa kanssa. Tästä syystä johtuen esimerkiksi keskenään eri valtioista tulevat maahanmuuttajat saattavat tuntea yhteenkuuluvuutta vieraassa maassa; erityisesti uskonto ja kulttuuri yhdistävät heitä.

Asuinalueiden etninen eriytyminen on jokseenkin ongelmatonta silloin, kun maahanmuuttajien kulttuuriset tavat eivät ole ristiriidassa paikallisen lainsäädännön ja yleisten moraalisten ohjenuorien kanssa. Kansainvälisten metropolien Little Italyt ja Chinatownit ovat kuin pieniä valtioita omaleimaisine kulttuureineen, epäilemättä näin ovat myös Mogadishu Avenuet ja Pikku Bagdaditkin, mutta jälkimmäiset ovat

kuitenkin jollain hyvin merkittävällä tavalla erilaisia.

Professori Timo Vihavainen (2009: 155) kirjoittaa tästä Euroopan maahanmuuttajaväestön segregoitumisesta voimakkein sanankääntein: ”Sen sijaan, että toisen ja kolmannen polven siirtolaiset omaksuisivat uuden kotimaansa arvot, he päinvastoin radikalisoituvat ja irtautuvat ympäristöstään muodostaen arvoiltaan keskiaikaisia enklaveja kolmannen vuosituhannen Euroopan sydämeen.”

Tutkimukset osoittavat, että länsimaissa asuvien muslimien radikalisoituminen on aito uhka, joka pitää ottaa tosissaan. Vaattovaara, Dhalmann ja Vilkama (2013) ovat sitä mieltä, että asuinalueiden eriytyminen asettaa merkittäviä haasteita kaupunkipolitiikalle. Aivan yhtä selvästi kuin tämä on totta, pitää paikkansa myös se, että nämä haasteet olisivat huomattavasti pienempiä, mikäli valtiojohtoinen maahanmuuttopolitiikka olisi kaikin puolin järkevämpää, tiukempaa ja assimilaatiovoittoa parempaa. Nykypolitiikan jatkuessa muualla Euroopassa nähdyt maahanmuuttajamellakat ovat tulevaisuudessa myös meidän ongelmamme. Segregaation äärimmäinen vaihe onkin valtion väkivaltamonopolin murtuminen maahanmuuttajien mellakoissa kaupunkien kaduilla ja kujilla.

EUROOPAN MAAHANMUUTTAJAMELLAKAT

Maahanmuuttajamellakat eivät vielä ole arkipäivää Euroopassa, mutta silloin tällöin saamme uutisista kuulla maahanmuuttajanuorison mellakoinnista milloin missäkin päin läntistä Eurooppaa. Lokakuun 28. päivänä 2005 Pariisin Clichy-sous-Bois'n lähiöstä alkoivat mellakat, jotka levisivät muutamassa päivässä ympäri Ranskaa. Kaikkiaan mellakoita oli 274 kunnassa. Kahdenkymmenen päivän aikana Ranskassa poltettiin 9000 autoa ja poliisi pidätti 2800 mellakoitsijaa. Presidentti Jacques Chirac julisti marraskuun 8. päivänä Ranskaan hätätilan.

Samankaltaisia mellakoita nähtiin Britanniassa vuonna 2011, kun

nuoret mellakoitsijat ryöstivät ja polttivat liiketiloja ja kauppoja. Mellakat levisivät lähes kaikkiin suurimpiin kaupunkeihin ja poliisi pidätti 3100 mellakoitsijaa.

Tukholmassa 19. toukokuuta 2013 mellakat alkoivat kun poliisi tapoi aseistetun maahanmuuttajataustaisen miehen. Levottomuudet levisivät ympäri Tukholmaa jossa satoja autoja ja rakennuksia sytytettiin tuleen. Samanlaisia levottomuuksia oli nähty aiemmin muun muassa Malmössä ja Göteborgissa.

Ruotsalainen toimittaja Per Gudmundson kirjoitti syksyllä 2014 *Svenska Dagbladet* lehden pääkirjoituksessa, että Ruotsissa on kymmeniä niin kutsuttuja no-go alueita, jotka eivät enää ole poliisin hallussa.³⁰ Gudmundson viittasi poliisin tiedusteluosaston tuoreeseen raporttiin, jonka mukaan Ruotsissa on kaikkiaan 55 aluetta, joilla lain ja järjestyksen ylläpitäminen ei ole normaaliin tapaan mahdollista. Raportin mukaan tyhjillään seisovat poliisiautot tuhotaan, poliiseja uhkaillaan ja heidän kimppuunsa hyökätään. Kaduilla myydään avoimesti huumeita, paikalliset yrittäjät joutuvat kiristysten, ryöstöjen ja ilkeiden kohteeksi ja paikalle saapuvia poliisipartioita kivitetään. Vaikka poliisi ei halua puhua rinnakkaisista yhteiskunnista, joillakin alueilla ihmiset ovat jo kääntyneet järjestyksen ylläpitämiseksi rikollisjengien puoleen poliisin sijaan.

Raportissa mainittuja asuinalueita ovat muun muassa Malmön Rosengård, jonka väestöstä yli 86 prosentilla on maahanmuuttajatausta. Julkisuudessa levottomuuksia selitellään usein kuitenkin aivan muilla syillä kuin maahanmuutolla. Kaupunkitutkija Katja Vilkkama selitti Yle Uutisille Ruotsin mellakoita ”hyvinvoinnin yksilöllisillä ja alueellisilla eroilla”³¹. Tyypillisesti mellakointia pidetäänkin eriarvoisuuden ilmentymänä – ei suinkaan epäonnistuneena ja ylimitoitettuna maahanmuutto-ongelmana.

Eriarvoisuus on argumentti, jota ei voi kyseenalaistaa leimautumat-

ta taantumukselliseksi jääräksi. Yhteiskuntatieteilijöiden ja erilaisten mielipidevaikuttajien vakiovastauksia mellakoinnin syihin ovat myös koventuneet arvot, työttömyys, köyhyys, poliisin asenteet ja rasismi. Erityisesti rasismi mellakoinnin syynä on mielenkiintoinen siksi, että useinkaan näiden mellakoiden yhteydessä ei mainita maahanmuuttoa tai sitä, että rettelöitsijät ovat maahanmuuttajataustaisia, mutta se tuodaan rivien välistä esiin toteamalla, että poliisi käyttäytyy mellakoitsijoita kohtaan rasisistisesti. Tämä poliisin arvostelu onkin johtanut siihen, että poliisi ei rasismisyytösten vuoksi onnistu pitämään yhteiskuntarauhaa yllä. Hyvin tilannetta ilmentää Lontoon mellakoissa kuvattu youtube-video, jossa mellakkavarusteilla suojautuneet poliisit perääntyvät riehuvan nuorisolauman edetessä kadulla; yleensä juuri rikolliset pakenevat poliisia.

Professori Timo Vihavainen (2009: 151) on todennut tästä yleis-eurooppalaisesta kehityksestä, jossa yhdistyvät asuinalueiden segregaatio ja maahanmuuttajien uhristatuksen tukeminen: ”Slummivyöhykkeen väestö, joka elää (...) veronmaksajien rahoilla, on kehittänyt kieroutuneen ajatuksen sisällissodasta, jossa he ovat uhrin asemassa. Itse asiassa poliisikin on omaksunut äärimmäisen sallivan asenteen, joka puolestaan tietysti pönkittää paikallisia valtarakenteita.”

Helsingin Sanomien ulkomaantoimittaja Leo Pugin kirjoitti lehdessä Ruotsin tilanteesta 26.9.2009 otsikolla *Kansankodin kuolema*.³² Puginin mukaan maahanmuuttajayhteisöissä pitäisi katsoa peiliin, sillä maahanmuuttajien kanssa tekemisissä olevat virkamiehet ja sosiaalityöntekijät ovat turhautuneet siihen, että tietyissä piireissä suorastaan halveksitaan ruotsalaisen yhteiskunnan tärkeimpiä perustoja ja vain muiden pitää joustaa ja kunnioittaa toisten kulttuuria.

Kohti aitoa liberalismia ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa

Todellista hyväksymistä ei edistetä pakkotoimin, kiintiöin tai erityisoikeuksin. Jatkuva suvaitsemisen vaatimus ja rasismin poistaminen positiivisen syrjinnän keinoin johtaa mitä todennäköisemmin vain vastarintaan. Mikäli viranomaiset ja päättäjät näkevät maahanmuuttajat vain uhreina ja autettavina, myös maahanmuuttajat itse alkavat uskoa siihen. Tällainen ajattelumalli taas johtaa siihen, että tavallinen kansa turhautuu politiikkaan, jota leimaa vähemmistöihin kohdistuva ylihuolestuneisuus. Saksassa leviävä Pegida-liike on hyvä esimerkki tällaisesta kansalaisaktivismista – vaikka perimmäinen syy liikkeen menestykseen lieneekin pikemmin militantin islamin leviäminen Saksan maaperällä kuin niinkään pettymys maahanmuuttajien uhristatuksen perusteettomasta viljelystä.

Niin kutsutun äärioikeiston nousu Euroopassa vastauksena maahanmuuton ja monikulttuurisuuden ongelmiin on myös nostanut huolestuttavan vastavoiman äärivasemmiston joukosta. Saksassa Pegida-liike on saanut aktiiviseksi myös vastamielensoitajat, ja on vain ajan kysymys, mil-

loin väkivaltaisia yhteydenottoja tapahtuu. Britanniassa maahanmuuttoa vastustavan English Defence Leaguen mielenosoitukset ovat usein päättyneet pidätyksiin, etenkin silloin kuin niin kutsutut rasismien vastustajat ovat kohdanneet EDL:n väkivaltaisesti. Maahanmuutto ja monikulttuurisuus repivät näin Euroopan kansakuntia kahtia ilman, että itse maahanmuuttajat edes ottaisivat mellakointiin osaa.

Tällainen vastakkainasettelu näkyy myös Suomessa. Esimerkiksi vuoden 2011 eduskuntavaaleissa puolue ja ehdokas toisensa jälkeen julistautuivat perussuomalaisten vastavoimaksi, vaikka juuri perussuomalaisten maahanmuuttolinjaukset ovat paitsi suomalaisten parhaaksi, myös niiden maahanmuuttajien eduksi, jotka kärsivät vallitsevan monikulttuurisuuspolitiikan harjoittamisesta.

Olisi omituista, mikäli ajattelisimme niin, että niin sanottujen ei-länsimaalaisten kulttuurien ja uskontojen ei tarvitsisi muuttua tai kehittyä. Ihmishän ovat kautta aikojen joutuneet sopeutumaan uusiin olosuhteisiin – miksipä siis eivät maahanmuuttajat voisi sopeutua länsimaalaisiin arvoihin ja elämäntapoihin. Filosofin J.S. Mill (2000) on kirjoittanut 1800-luvulla, että ”koko yhteiskunnallisen edistyksen historia on ollut sarja muutoksia, joissa yhteiskunnan olemassaolon kannalta ehdottoman välttämättöminä pidetyt tavat tai instituutiot ovat yksi toisensa jälkeen muuttuneet yleisesti tuomituiksi epäoikeudenmukaisuuden ja tyrannian muodoiksi.” Toivoa sopii, että kyseisiä muutoksia nähdään mahdollisimman pian myös länsimaisen kulttuuripiirin ulkopuolella.

OIKEUDENMUKAISEN MAAHANMUUTTO- POLITIIKAN LINJAT

Olen tässä tekstissä argumentoinut, että tasa-arvon käsitettä käytetään väärin, mikäli sillä pyritään oikeuttamaan politiikkaa, joka tarkoittaa erityisoikeuksia jakamista vähemmistöille. Kulttuuristen oikeuksien

vaatimukset ovat aidon liberalismien vastaisia, sillä ne syrjivät yhteisöjen sisällä olevia yksilöitä. Niin kutsutussa positiivisessa syrjinnässä ei ole mitään positiivista. Se tukee maahanmuuttajien integroitumista työmarkkinoille ja suomalaisen yhteiskuntaan kuin hirttoköysi tukee kuolemaantuomittua. Ainoastaan yksilöillä on intressejä, joten ainoastaan yksilöillä voi olla vapauksiin perustuvia oikeuksia. Nämä oikeudet ovat lähtökohdiltaan negatiivisia: oikeutta vapauteen paitsi valtion myös ympäröivän kulttuurin ja yhteisön pakottavasta ja alistavasta hallinnasta.

Kantaväestöä on turha syyllistää siitä kehityksestä, että valtaväestö muuttaa pois maahanmuuttajavaltaisilta asuinalueilta, jos palokunta ja poliisitkin liikkuvat näillä alueilla varoen. Maahanmuuttajajätöjen syntymistä ei voida estää ainoastaan asunto- tai kaupunkipolitiikan keinoin, vaan siihen vaaditaan paljon voimakkaampia valtiojohtoisia maahanmuuttopolitiikan linjanmuutoksia.

Suomen on luovuttava nykyisestä monikulttuurisuuspolitiikasta, jossa kulttuurista monimuotoisuutta pidetään itseisarvoisena ja tavoiteltavana asiana. Tämä on paitsi Suomen myös vähemmistöihin kuuluvien ihmisten eduksi.

Poliittisista ohjelmista lähimmäksi tätä maahanmuuttopolitiikan muutosta pääsee perussuomalaisten Nuiva vaalimanifesti (2010)³³, jonka mukaan maahanmuuttajien yksilöllisiä oikeuksia ei voida polkea kulttuuriin tai uskontoon liittyvillä yhteisöllisillä oikeuksilla. Vaikka julkisen vallan tulee turvata kaikille yhtäläinen vapaus ylläpitää omaa kulttuuriaan, kieltään, uskonnollista vakaumustaan tai identiteettiään, sen ei tule ryhtyä vähemmistöidentiteettien rahoittajaksi, manifestissa kirjoitetaan. Yhteisöllisiksi oikeuksiksi nuivassa vaalimanifestissa on lueteltu lasten sukuelinten rituaalisilpominen, järjestetyt ja pakkoavio-liitot, moniavioisuus sekä uskonnonvapauden ja uskonnosta luopumisen toteutumisen estäminen.

Myös perussuomalaisten uudempi maahanmuuttopolitiikka oh-

jelma (2015)³⁴ sisältää oikean suuntaisia huomioita maahanmuuttopolitiikan korjaamiseksi. Ohjelmassa todetaan muun muassa, että maahanmuuttopolitiikan tulee perustua kansallisen edun puolustamiseen, ei maailman syleilyyn. Tämä on oikea lähtökohta, mutta ei korosta tarpeeksi sitä, että terveempi maahanmuutto- ja monikulttuurisuuspolitiikka on myös maahanmuuttajaryhmien sisäisten vähemmistöjen eduksi. Seksuaalivähemmistöt sekä naiset ja lapset kärsivät nykyisen monikulttuurisuuspolitiikan varjolla tehtävistä ihmisoikeusloukkauksista.

Vuoden 2015 ohjelmassa ei nähdäkseeni tarpeeksi oteta kantaa näiden ryhmäoikeuksien dynamiikkaan, vaikkakin positiivinen syrjintä yksiselitteisesti tuomitaan. Samoin kuin Nuivassa vaalimanifestissa korostettiin, että ”Suomen tulee olla tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa noudatetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa, ei lopputulosten tasa-arvoa” myös vuoden 2015 linjauksessa vaaditaan positiivisen syrjinnän lopettamista.

Perussuomalaisten uutta maahanmuutto-ohjelmaa on moitittu rassistiseksi ja sen on väitetty sisältävän asiavirheitä. Kansainvälisen oikeuden professori Martin Scheinin totesi Ilta-Sanomien haastattelussa, että ohjelman maahanmuuttolinjaukset ovat osittain perustuslain vastaisia.³⁵ Myös Johannes Koskinen (sd.) on huomauttanut ohjelman sisältävän perustuslain vastaisia ehdotuksia.³⁶ Näitä ovat muun muassa maahanmuuttajien niin sanottu pakkomuutto, eli asuttaminen tietyille paikkakunnille segregaatian estämiseksi. Scheinin sortuu samaan kehäpäätelmään kuin kollegansa Viljanen ja Oksanen, joiden näkemyksiä esittelin aiemmin: lain olemassaolo ei voi olla perustelu lain olemassaololle. Perustelujen täytyy tulla muualta. Laki – myös perustuslaki – voidaan muuttaa, jos koetaan, että se on väärä tai epäoikeudenmukainen. Myös sukupuolineutraalia avioliittolakia ja turkistarhauskieltoa on vastustettu vetoamalla vallitsevaan lain tilaan. Yhteiskunta ei kuitenkaan muutu eikä kehity mihinkään, mikäli lain olemassaolo riittää perusteeksi olla muuttamatta sitä.

Pasi Saukkonen (2013: 146) on kirjoittanut, että Nuivan vaalimanifestin vaatimuksiin myöntymisen ei oikeastaan muuttaisi suomalaista yhteiskuntaa kovinkaan paljon. Saukkosen mukaan Suomi ei ole esimerkiksi koskaan hyväksynyt kulttuurioikeuksien nimissä sellaisia käytäntöjä, jotka ovat Suomen lain vastaisia. On kuitenkin todettava, että oikeudenmukaisuuden ideaa sovelletaan myös yleisesti asioihin, jotka eivät ole ja joiden ei pitäisikään olla lain säatelemiä. Tuskin kukaan haluaa, että laki puuttuisi kaikkiin yksityiselämän asioihin, mutta silti voimme myöntää, että arkipäivän toimissamme voimme ja meidän tulee noudattaa oikeudenmukaisuuden periaatteita. Saukkonen ei myöskään huomioi sitä, että vaikka laki jotkin käytännöt kieltäisikin, vääryyksien ja moraalittomuuksien jatkumiselle riittää niiden hiljaiset todistajat; oikeudenmukaisuus sen sijaan kaipaa koväänisiä puolustajia. Viime vuosina näitä puolustajia on löytynytkin maahanmuuttajaryhmien sisältä, esimerkkinä somalialaistaustainen nykyisin alankomaalainen kirjailija ja ihmisoikeusaktivisti Ayaan Hirsi Ali. Valitettavan usein nämä äännekkäät puheenvuorot esimerkiksi musliminaisten puolesta tuomitaan muukalaisvihamielisiksi, ikään kuin vapaus ei olisikaan kaikille ihmisille hyväksi.

Saukkonen (2013: 149) väittää, ettei Nuivassa vaalimanifestissa esitettyjen tavoitteiden toteuttaminen saisi aikaan niin suurta muutosta kuin sen kirjoittajat olettavat. Symbolisesti muutos olisi hänen mielestään kuitenkin huomattava. Saukkosen mukaan se palauttaisi uudelleen viralliselle tasolle ajatuksen suomalaisesta yhteiskunnasta yhtenäiskulttuurisena yhteisönä, johon myös sen jäsenten ja vähemmistöryhmien on mukisematta sopeuduttava. Integraatiopolitiikka vaihtuisi multikulturalismista assimilaatioon. Saukkonen jatkaa, ettei ajatus olisi mahdoton eikä ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa, kunhan yleisesti hyväksytyt yksilönvapaudet taataan, sulautumisprosessia ei edistetä pakkokeinoin ja kunhan ihmisillä on yksityisessä piirissä oikeus kieleen,

uskontoon ja lain asettamisessa rajoissa myös tapoihinsa ja perinteisiinsä.

Vaihtoehdot eivät kuitenkaan ole vain monikulttuuri tai monokulttuuri, assimilaatio tai monikulttuurisuuspolitiikka. Voimme – ja meidän nähdäkseni myös pitäisi – luopua kokonaan näistä käsitteistä ja siirtyä yksilönvapautta perimmäisenä arvona pitävää liberalismia kunnioittavaan yhteiskuntamalliin. Silloin maahanmuuttopolitiikka ja laajemmin yhteiskunnassa tapahtuva politiikka ei perustuisi keinotekoisiiin moni- tai monokulttuurikäsitteisiin, vaan ihmisten omiin valintoihin perustuviin järjestymisiin. Näin myöskään maahanmuuttajia ei pakotettaisi niin kutsutun suomalaisen kulttuurin jäseniksi, aivan kuten suomalaisiakaan ei siihen pakoteta. Kuitenkin maahanmuuttajat pitäisi saada hyväksymään länsimaiset ihmisoikeus- ja vapauskäsitteet.

Ajatus kulttuureista muuttumattomina monoliitteinä on virheelinen, ja siihen sortuvat niin monikulttuurisuutta kritisoivat kuin sitä kannattavatkin tahot. Suomalaiset eivät ole keskenään samanlaisia eikä meillä kenties koskaan ole ollut sellaista yhtenäiskulttuuria kuin jotkut ehkä olettavat, mutta se ei suinkaan ole järkevä syy ihannoida ja palvoa vieraita ihmisiä ja heidän tapojaan. Paremmin kulttuuria voisi kuvata verkoksi, harsoksi, rihmastoksi tai kaasupilveksi, joka on täynnä aukkoja, ikkunoita, sisäänkäyntejä, kuten esseisti Antti Nylen on asian muotoillut.³⁷

Ihmiset haluavat kuitenkin asua, toimia ja olla tekemisissä samankaltaistensa kanssa, eikä kulttuurin käsitettä sinällään siksi kannata hylätä – vaikka sitäkin on ehdotettu. Hyvän ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan perustana ovat ihmisten yhteiset näkemykset ainakin kaikista perustavimmista arvoista kuten erilaisista vapauksista, demokratiasta ja ihmisten keskinäisestä tasa-arvosta. Nämä yhteiset näkemykset saavat ihmiset toimimaan aktiivisesti yhteisen hyvän eteen ja välttämään yhteiskunnallista ”vapaamatkustamista” sosiaaliturvien ja hyvinvoinnin jaon verkostoissa.

Jukka Hankamäki (2009: 263) on ilmaissut asian näin:

Ongelmana näyttää olevan se, että maahanmuuttajaryhmät eivät sopeudu meidän arvoihimme eivätkä siitä syystä koe vastaanottajamaitaan omiksi isänmaikseen. ”Siksi maahanmuuttajat eivät tunne sellaista yhteisvastuuta, joka sitouttaisi heidät kotimaidemme yhteiskuntajärjestykseen vaan konfliktin sattuessa nuo ryhmät alkavat pahimmassa tapauksessa nähdä vastaanottajamaansa vihollisena. Tämän osoittavat Amsterdamin, Kööpenhaminan, Lontoon, Pariisin ja Tukholman maahanmuuttajamellakat.”

Näitä mellakoita Euroopassa eivät aiheuta luonnonvoimat vaan maahanmuuttajataustaiset nuoret, ja niitä voidaan estää maahanmuuttopolitiikalla. Mielipidevaikuttajat, jotka väittävät Suomen voivan välttää nämä muun Euroopan virheet tiukentamatta maahanmuuttopolitiikkaa ja luopumatta monikulttuurisuuden ihanteesta, ovat kuin sokeita, jotka ylistävät omaa näkökykyään.

Lopuksi

Jos ajattelemme kuten Charles Taylor, että kulttuureilla on arvoa sinänsä, ei vain yksilöiden vapaiden valintojen vuoksi, täytyy kulttuureita ja niihin kuuluvia yhteisöjä voida myös arvostella sinänsä: kollektiiveina. Toisaalta kulttuurin nostaminen yksilöiden yläpuolelle ei vapauta yksittäisiä ihmisiä vastuusta vaan päinvastoin sitoo heidät tiukasti siihen, mihin he kulttuurinsa nimissä ovat syylistyneet, kirjoittaa filosofi Heta Gylling (2007: 140). Tämä pätee tietysti niin islamilaisen kuin länsimaisenkin kulttuuripiirin sisäisiin yhteisöihin. Se, kuinka suuria tai minkälaisia ryhmiä voidaan pitää moraalisesti vastuullisina, on tietysti hankala kysymys, ja sitä kannattaakin lähestyä yhteisöjen itsensä kautta. Mikäli ryhmän jäsenet kokevat itsensä kulttuurinsa jakamattomina osina ja omaavat mielestään selkeät yhteiset intressit, voidaan ryhmää mielestäni pitää moraalisesti vastuullisena.

Vähintä, mitä tässä yhteydessä voidaan vaatia, on johdonmukaisuuden periaate. Jos yhteisölle vaaditaan ryhmänä oikeuksia, sille tulee voida antaa myös ryhmänä velvollisuuksia ja sitä tulee siten voida pitää

ryhmänä vastuullisena näiden velvollisuuksien rikkomisesta. Jos uskonnollisilla yhteisöillä on oikeus harjoittaa uskontoaan yhteisönä, silloin heidän täytyy kunnioittaa yksilöiden oikeuksia ja vapauksia näiden yhteisöjen sisällä. Tämä on kuitenkin ongelmallista, sillä ryhmäoikeuksien luonne johtaa helposti siihen, että yksilöiden oikeudet eivät toteudu. Selkein vaihtoehto onkin ajatella, että ainoastaan yksilöillä on oikeuksia ja kaikki kulttuuriset ja uskonnolliset ryhmäoikeudet, jotka polkevat jalkoihinsa yksilön oikeudet ovat tuomittavia, koska ne riistävät ihmiseltä vapauden.

Viime aikoina akateemisen filosofian piirissä on yritetty yhdistää monikulttuurisuuteen liittyvät kulttuuriset oikeudet ja liberalismiin perustuvat vapausoikeudet. Käytännöllisen filosofian väitöskirjassaan *Limits of Liberal Multiculturalism* Annamari Vitikainen (2013) on argumentoinut yksilökeskeisen, mutta samalla kulttuurisesti sensitiivisen liberaalin monikulttuuripolitiikan puolesta. Tällöin kulttuuriset oikeudet voidaan hyväksyä liberaaleista periaatteista käsin, jos näiden oikeuksien takana olevat valinnat ovat aidosti vapaan yksilön tekemiä. Kulttuuristen tekijöiden huomioon ottamista ei pitäisi kuitenkaan linkittää liian tiukasti ihmisten kulttuuriin jäsenyyksiin, vaan nykyistä paremmin tulisi ottaa huomioon myös yksittäisten ihmisten eroavaisuus, Vitikainen (2013: 372) argumentoi.

Yhteiskunnassamme on liikaa salonkimoralisteja, jotka tuomitsevat länsimaalaisten rasismia ja kaiken vähänkin siihen viittaavan, mutta eivät kuitenkaan puutu maahanmuuttajayhteisöjen yksilönvapauksia ja ihmisoikeuksia loukkaaviin käytäntöihin. Näiden todistavien katseiden alla ryhmäoikeudet tuhoavat yksilön oikeudet samalla tavoin kuin kansandemokratia tuhoaa demokratian. Ihmiset ovat samanlaisia kaikkialla, niin havumetsissä kuin aavikollakin: he kaipaavat vapautta.

Amartya Sen (2009: 146) on kirjoittanut: ”Tiettyyn kulttuuriin syntyminen ei selvästikään ole kulttuurisen vapauden ilmaus, ja sellaisen

perinteen säilyttäminen, joka talloo yksilön jalkoihinsa syntyperän takia, ei varmastikaan voi itsessään olla vapautta. Mitään ei voida puolustella vapauden nimissä, ellei ihmisille anneta aitoa mahdollisuutta vapauteen.”

KIRJALLISUUS:

- Aalto, Maria, Liisa Larja & Karmela Liebkind (2010): *Syrjintä työhönottotilanteessa – tutkimuskatsaus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 16/2010*, Helsinki.
- Achté, Inka (2012): *Sharia-laki Lontoossa. Maailman Kuvalehti 5/2012*.
- Akar, Sylvia & Tuula Sakaranaho (2004): "Huivi – Naisen alistaja?". Teoksessa Kouros, Kirstiina & Susan Villa (toim.) (2004). *Ihmisoikeudet ja islam. Like, Helsinki. 184–188*.
- Barry, Brian (2001): *Culture & Equality*. Polity Press, Cambridge.
- Bawer, Bruce (2009): *Surrender – Appeasing Islam, Sacrificing Freedom*. Doubleday, New York.
- Dalrymple, Theodore (2004): *When Islam Breaks Down*, City Journal Spring 2004
- Deveaux, Monique (2000): "Conflicting Equalities? Cultural Group Rights and Sex Equality". *Political Studies* 48, 522–539.
- Forsander, Annika (2012): "Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään". Teoksessa Martikainen, Tuomas, Saukkonen Pasi & Minna Säävälä (toim.) (2012). *Muuttajat*. Gaudeamus, Helsinki, 220–244.
- Geuss, Raymond (2002): "Liberalism and its Discontents". *Political Theory* 30: 3, 320–336.
- Gylling, Heta (2007): "Kollektiivinen syyllisyys". Teoksessa Gylling, Heta, Niiniluoto Ilkka & Risto Vilko (toim.) (2007). *Syy*. Gaudeamus, Helsinki, 131–141.
- Halla-aho, Jussi (2009): *Kirjoituksia uppoavasta lännestä*.
- Hankamäki, Jukka (2009): *Sensuurin Suomi*. Books on Demand GmbH, Helsinki.
- Hankamäki, Jukka (2010): *Homoseksuaalisuus ja maahanmuutto*. Blogikirjoitus 3.10. <http://jukkanankamaki.blogspot.fi/2010/10/homoseksuaalisuus-ja-maahanmuutto.html>
- Hirsi Ali, A. (2005): *Neitsythäkki: Islam, nainen ja fundamentalismi*. Suomentaja tuntematon. Otava, Helsinki.
- Hännikäinen, Timo (2011): *Ihmisen viheliäisyydestä*. Savukeidas, Turku.
- Hännikäinen, Timo & Tommi Melender (2012): *Liberalismin petos*. WSOY, Helsinki.
- Hänninen, Jera & Jyri Hänninen (2010): *Tuhansien aatteiden maa*. Johnny Kniga Kustannus, Helsinki.
- Jaakkola, Magdalena (2005): *Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987–2003*. Työpoliittinen tutkimus 286, Työministeriö, Helsinki.
- Kouros, Kristiina (2004): "Islam ja naisten ihmisoikeudet". Teoksessa Kouros, Kirstiina & Susan Villa (toim.) (2004). *Ihmisoikeudet ja islam*. Like, Helsinki. 172–183.

- Kymlicka, Will (1989): *Liberalism, Community, and Culture*. Oxford: Clarendon.
- Kymlicka, Will (2001): *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*. Oxford University Press, Oxford.
- Laitinen, Arto (2009): *Itseään tulkitseva eläin – Charles Taylor ja filosofinen ihmistutkimus*. Gaudeamus, Helsinki.
- Lehti, Martti, Salmi Venla, Aaltonen Miikka, Danielsson Petri, Hinkkanen Ville, Niemi Hannu, Siren Reino & Karoliina Suonpää (2014). *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 265.
- Leppäkorpi, Mervi (2011): *Asiaton oleskelu kielletty*. Into Kustannus, Helsinki.
- Levy, Jacob, T. (1997): "Classifying Cultural Rights". Teoksessa: Shapiro, Ian & Kymlicka, Will (toim.) *Ethnicity and Group Rights*. New York University Press, New York.
- Luopajarvi, Katja (2004): "Kunniamurhat – Kulttuuria vai uskontoa?". Teoksessa Kouros, Kirstiina & Susan Villa (toim.) (2004). *Ihmisoikeudet ja islam*. Like, Helsinki. 189–195.
- Löyty, Olli (2008): *Maltillinen hutu – ja muita kirjoituksia kulttuurien kohtaamisesta*. Teos, Helsinki.
- Mill, John Stuart (2000): *Utilitarismi*. Suomentaja Saastamoinen Kari, Sajama Seppo & Marko Järvenpää. Gaudeamus, Helsinki. (Alkuteos Utilitarianism julkaistu 1863.)
- Mill, John Stuart (2013): *Naisen asema*. Suomentaja Lyyli Viherluoto. Ntamo, Helsinki. (Alkuteos Subjection of Women julkaistu 1869.)
- Moller Okin, Susan (1999): *"Is multiculturalism bad for women?"*. Princeton University Press. Princeton.
- Mosley, Albert (2014): "A Defense of Affirmative Action". Teoksessa Andrew, I. Cohen & Christopher Heath Wellman (toim.) (2014). *Contemporary Debates in Applied Ethics*. Wiley Blackwell, West Sussex, 125–140.
- Oreopoulos, Philip (2009): "Why Do Skilled Immigrants Struggle in the Labour Market? A Field Experiment with Six Thousands Resumes". NBER Working Papers 15036 National Bureau of Economic Research.
- Perez, Nahshon (2014): "Must We Provide Material Redress for Past Wrongs?". Teoksessa Andrew, I. Cohen & Christopher Heath Wellman (toim.) (2014). *Contemporary Debates in Applied Ethics*. Wiley Blackwell, West Sussex, 203–215.
- Perho, Irmeli (2004): "Shari'a, islamilainen laki" Teoksessa Kouros, Kirstiina & Susan Villa (toim.) (2004). *Ihmisoikeudet ja islam*. Like, Helsinki. 72–85.
- Puuronen, Vesa (2011): *Rasistinen Suomi*. Gaudeamus, Helsinki.

Rasinkangas, Jarkko (2014): Maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turussa. Turun kaupunki, tutkimuskatsauksia 3/2014.

Sandel, Michael (2009): Justice – What’s the Right Thing to Do?. Penguin Books, New York.

Saukkonen, Pasi (2013): Eri-laisuus Suomessa. Gaudeamus, Helsinki.

Saunders, Doug (2012): The Myth of the Muslim Tide. Vintage Books, New York.

Sen, Amartya (2009): Identiteetti ja väkivalta. Basam Books, Helsinki.

Sihvola, Juha (2004): Maailmankansalaisen etiikka. Otava, Helsinki.

Taylor, Charles (1994): "The Politics of Recognition". Teoksessa Taylor, Charles Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition. Princeton University Press, Princeton, 25–73.

Tolsma, Jochem (2009): Ethnic Hostility among Ethnic Majority and Minority Groups in the Netherlands.

Tolsma, Jochem, van Deurzen Iona, Stark Tobias H. & René Veenstra (2013): "Who is bullying whom in ethnically diverse primary schools? Exploring links between bullying, ethnicity, and ethnic diversity in Dutch primary schools". Social Networks 33: 1, 51–61.

Vihavainen, Timo (2009): Länsimaiden tuho, Otava, Keuruu.

Vilkama, Katja, Vaattovaara Mari & Hanna Dhalmann (2013): "Kantaväestön pakoa?". Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois? Yhteiskuntapolitiikka 78: 5, 485–497.

Virtanen, Hanna (2008): "Somali- ja venäläistäustaisten asumis- ja valinnat pääkaupunkiseudulla". Yhteiskuntapolitiikka 73, 640–651.

Vitikainen, Annamari (2013): "Limits of Liberal Multiculturalism". Philosophical Studies from the University of Helsinki 38. Juvenes, Tampere.

Wolf-Devine, Celia (2014): "Preferential Policies Have Become Toxic". Teoksessa Andrew, I. Cohen & Christopher Heath Wellman (toim.) (2014). Contemporary Debates in Applied Ethics. Wiley Blackwell, West Sussex, 141–155.

Young, Iris, M. (1990): Justice and the Politics of Difference, Princeton University Press, Princeton.

VIITTEET:

- 1 Kaleva, Thors: Erytiskohtelu hyvä keino 6.3.2010 www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/thors-erityiskohtelu-hyva-keino/161320
- 2 Uusi Suomi, Helsinki antaa maahanmuuttajille "positiivista erityiskohtelua" 7.3.2010 www.uusisuomi.fi/kotimaa/86820-helsinki-antaa-maahanmuuttajille-%E2%80%9Dpositiivista-erityiskohtelua%E2%80%9D
- 3 Mediaseuranta, HS: Professorit: Perussuomalaisten rasismijulistus on perustuslain vastainen 28.5.2011 <http://mediaseuranta.blogspot.fi/2011/05/hs-professorit-perussuomalaisten.html>
- 4 Yle-uutiset, Mankkinen Jussi Näkökulma: Nykyfeminismistä on solidaarisuus kaukana 16.12.2014 www.yle.fi/uutiset/nakokulma_nykyfeminismista_on_solidaarisuus_kaukana/7689203
- 5 Yle Uutiset, Suomalaisnaisetkin kohtaavat kunniaväkivaltaa 14.1.2010 www.yle.fi/uutiset/suomalaisnaisetkin_kohtaavat_kunniavakivaltaa/5493061
- 6 Kansanuutiset, Perhesurma on suomalainen kunniamurha 11.1.2014 www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/3102536/perhesurma-on-suomalainen-kunniamurha
- 7 Iltalehti, Saksalaistuomarin mukaan muslimi sai kurittaa vaimoaan 9.4.2007 www.iltalehti.fi/uutiset/200704095963872_uu.shtml
- 8 Iltalehti, Kimmo Sasi Kotimaassa: Sharia-laki Suomeen 26.11.2010 www.iltalehti.fi/uutiset/2010112612771042_uu.shtml
- 9 Yle Uutiset, Voisiko suomalainen poliisi näyttää tältä? 3.4.2014 www.yle.fi/uutiset/voisiko-suomalainen-poliisi-nayttaa-talta/7145449
- 10 Yle, Silminnäkijä: Työsuhdehuivi 3.4.2014 www.yle.fi/uutiset/tyosuhdehuivi/7137839
- 11 Helsingin Sanomat, Suomesta tuli monikulttuurinen, asunnoista ei – muslimiperheille sopivia koteja ei juurikaan rakenneta 12.1.2015 www.hs.fi/koti/a1305916957109
- 12 Uusi Suomi, Musliminaisten uimavuoista kanneltiin - "Ei syrjintää" 17.6.2009 www.uusisuomi.fi/kotimaa/63657-musliminaisten-uimavuoista-kanneltiin-%E2%80%9Ddei-syrjintaa%E2%80%9D
- 13 Helsingin Sanomat, Viitanen Kaisa Hollannin vapaamielisyydellä on varjopuoli 3.3.2013 www.hs.fi/sunnuntai/a1362200088627

- 14 Die Welt, Der Multikulti-Traum zerbricht 19.6.2007
www.welt.de/regionales/hamburg/article958185/Der-Multikulti-Traum-zerbricht.html
- 15 Helsingin Sanomat, Pariisin hyökkäystä pidetään iskuna lehdistönvapautta vastaan – vaieta ei saa, sanoo Tuomioja 7.1.2015 www.hs.fi/politiikka/a1305914883105
- 16 Twitter, Ville Niinistö <https://twitter.com/villeniinisto/status/553116873618124800>
- 17 Helsingin Sanomat, Janne Saarikivi kolumni Onko vapautta, rakkautta tai totuutta olemassa? 26.1.2015 www.hs.fi/tiede/a1422158680700
- 18 Vihreä Lanka, Halla-aho sai sakot uskonrauhan rikkomisesta 8.9.2009
www.vihrealanka.fi/uutiset/halla-aho-sai-sakot-uskonrauhan-rikkomisesta
- 19 Vapaa-ajattelijat, Jumalanpilkan kriminalisoiva laki kumottava – ranskalaisen Charlie Hebdo -lehden toiminta Suomessa olisi rikollista
<http://vapaa-ajattelijat.fi/blog/2015/01/09/jumalanpilkan-kriminalisoiva-laki-kumottava-ranskalaisen-charlie-hedbo-lehden-toiminta-suomessa-olisi-rikollista>
- 20 Yle, Halonen pahoitteli nettipalstan toimia 15.2.2006
http://yle.fi/uutiset/halonen_pahoitteli_nettpalstan_toimia/5673047
- 21 Helsingin Sanomat, Ranskan juutalaiset ja muslimit sanasodassa 25.2.2015
www.hs.fi/ulkomaat/a1424758019401
- 22 Yle Uutiset, Jyrki Hara ”Tunnen oloni turvalliseksi, kunhan en näytä kuka olen” 13.2.2015
http://yle.fi/uutiset/tunnen_oloni_turvalliseksi_kunhan_en_nayta_kuka_olen/7803296
- 23 SVT, Judehatet i Malmö 21.1.2015
<https://www.youtube.com/watch?v=9cFYmhQMks8>
- 24 MTV3, VIDEO: Toimittaja puki kipan päähänsä Pariisissa – näin siinä kävi 17.2.2015
www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/video-toimittaja-puki-kipan-paahansa-pariisissa-nain-siina-kavi/4790900
- 25 Mediaseuranta, Aamulehti: Arto Satonen: Perheiden yhdistämistä rajoitettava 6.8.2010
<http://mediaseuranta.blogspot.fi/2010/08/aamulehti-arto-satonen-perheiden.html>
- 26 Helsingin Sanomat, Somalialaisten kasvattilapsihakemukset rajussa kasvussa 29.8.2010
- 27 Daily Mail, White Britons are now a minority in Leicester, Luton and Slough and Birmingham is set to follow by end of decade 10.1.2013 <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2260067/White-Britons-minority-Leicester-Luton-Slough-Birmingham-set-follow-end-decade.html>
- 28 Helsingin Sanomat, Leicesterissä vähemmistöt nousevat pian enemmistöksi 2.1.2010
- 29 Helsingin Sanomat, Ulkomaalaistaustaiset keskittyvät edelleen Itä- ja Koillis-Helsinkiin 3.5.2005
- 30 Svenska Dagbladet, Per Gudmundson 55 ”no go”-zoner i Sverige 28.8.2014
www.svd.se/opinion/ledarsidan/55-no-go-zoner-i-sverige-minner-om-parallellsamhallen_4051399.svd
- 31 Yle Uutiset, Kaupunkitutkija: Tukholman mellakat olivat yllätys 24.5.2013
http://yle.fi/uutiset/kaupunkitutkija_tukholman_mellakat_olivat_yllatys/6658783
- 32 Helsingin Sanomat, Leo Pugin Kansankodin kuolema 26.9.2009
- 33 Nuiva vaalimanifesti, Perussuomalaiset 2010 www.vaalimanifesti.fi
- 34 Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma 5.2.2015
www.perussuomalaiset.fi/news/maahanmuutto-ohjelma-julkaistu
- 35 Iltasanomat, Professori lyttää perussuomalaisten maahanmuuttopoliittisen ohjelman - ”Laatijoidensa mielikuvitusta, ei tosiasioita” 20.2.2015
www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1424376165555.html
- 36 Johannes Koskinen, blogikirjoitus 10.2.2015
<http://johanneskoskinen.fi/perustuslakivaliokunnan-pj-koskinen-perussuomalaisten-maahanmuutto-ohjelma-tormaa-perustuslakiin/>
- 37 Antti Nylén, Ajatuksia kulttuurista, luonnosta ja eurooppalaisuudesta
www.elamaaeuroopassa.fi/ajatuksia-kulttuurista-luonnosta-ja-eurooppalaisuudesta

JULKAISUT

Miten euroalue kehittyi? (2013)

Euro vai ei? – Eurokriisi ja Suomen vaihtoehdot (2013)

Kunnat kuntoon! – Puheenvuoroja kuntien ongelmista ja mahdollisuuksista (2014)

Kohti parempaa Eurooppaa (2014)

Suomen talous ja talouspolitiikan linja – Miten Suomi saadaan uudelleen nousuun? (2014)

Vapaaehtoinen ruotsi on hyvinvointietu – Suomenkielisten näkökulma kielipolitiikkaan (2014)

Venäjä: uhka vai mahdollisuus? – Avointa keskustelua Suomen Venäjä-suhteesta (2014)

Kansankodin kuolinvuoteella - Ruotsalainen hyvinvointivaltio ja maahanmuutto (2015)

Liberaalin dilemma – Monikulttuurisuus ja vapaa yhteiskunta (2015)